

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

Výchovné hodnoty v současné české rodině z pohledu otců do 40 let

bakalářská práce

Autor práce: Kateřina Fučíková
Studijní program: Rehabilitace
Studijní obor: Rehabilitační - psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory

Vedoucí práce: PhDr. Hrušková Martina Ph.D.

Datum odevzdání práce: 3. 5. 2012

Abstrakt

Název práce: Výchovné hodnoty v současné české rodině z pohledu otců do 40 let

Postavení otce v rodině je dnes velice diskutované téma. Otcové dnes už nejsou považováni za živitele rodiny, ale jejich postavení v ní je mnohem důležitější. Podílejí se na výchově dětí, pečují o ně stejně jako matky, někteří jsou dokonce na rodičovské dovolené, což by v minulosti, jak víme z odborných zdrojů, dříve nepřicházelo v úvahu. Cílem této bakalářské práce bylo zjistit pohled otců na současnou českou rodinu a hodnoty v ní a odpovědět na následující otázky: zda - li je způsob výchovy respondentů ovlivněn přístupem jejich rodičů v období jejich dětství, jak vnímají respondenti současnou českou rodinu a výchovné hodnoty v ní, jaké hodnoty respondenti preferují při výchově vlastních dětí, jaké postavení mají respondenti ve své rodině.

Pro empirickou část bakalářské práce byl zvolen kvalitativní výzkum uskutečněný prostřednictvím metody polostrukturovaného rozhovoru, který byl proveden technikou dotazování. Výzkumný soubor, který byl vybrán pomocí metody sněhové koule, tvořilo 19 otců mladších 40 let, žijících ve městě Benešov či jeho okolí.

Výsledky práce ukázaly, že většina otců pod 40 let si připadá ovlivněna výchovou, která probíhala v jejich původní rodině. Jejich pohled na současnou českou rodinu je ve většině případů velice skeptický a valná většina otců pod 40 let považuje za nejvyšší uznávanou výchovu hodnotu dnešní rodinu hodnotu materiální.

Výzkum týkající se výchovných hodnot otců pod 40 let v jejich rodině ukázal, že největší důraz je otci kladen na výchovu k pracovitosti a odpovědnosti. Většinu otců lze označit za otce aktivní, kteří se podílejí na výchově svých dětí ve všech možných ohledech.

Abstract

Name of work: Educational values in current Czech family from the point of view of fathers up to the age of 40

The position of father in family is a well debated topic of these days. Fathers today are not considered to be the breadwinners of family but their status is much more important. They are involved in upbringing of the children, they look after them in the same way as mothers do and some of them are even on maternity leave which as we know from the professional sources was not heard of in the past.

The objective of this bachelor thesis was to find out the fathers' point of view of current Czech family and values inside it and to answer the following questions: whether the way of upbringing of the respondents is affected by the approach of their parents during their childhood, how the respondents perceive the current Czech family and the educational values inside it, what values the respondents prefer when bringing up their own children, what the respondents position in the family is.

For the empiric part of the bachelor thesis qualitative research with the method of half structured interview and the technique of inquiry was used. Research aggregate chosen with the method of snow ball consisted of 19 fathers younger than 40 living in the town of Benešov and its area.

The result of work shows that majority of fathers younger than 40 feel affected by the upbringing of their original family. Their view of current Czech family is very sceptical in most cases and the large majority of fathers younger than 40 consider material values the highest respected value.

Research regarding the educational values of father under the age of 40 in their family showed that the fathers put the strongest emphasis on education to diligence and responsibility. Most fathers can be described as active fathers who participate in upbringing of their children in all possible aspects.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 3. 5. 2012

.....

Kateřina Fučíková

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Martině Hruškové Ph.D. za cenné připomínky a odborné vedení mé bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD	7
1. SOUČASNÝ STAV	8
1.1. RODINA	8
1.1.1. Definice rodiny.....	8
1.1.2. Rodina v historickém kontextu	9
1.1.3. Funkce rodiny.....	11
1.2. OTCOVSKÁ ROLE	16
1.2.1. Vývoj otcovské role	16
1.2.2. Role otce v rodině.....	19
1.2.3. Typy otcovských rolí.....	20
1.3. VÝCHOVA A HODNOTY	26
1.3.1. Definice výchovy	26
1.3.3. Hodnoty a hodnotový žebříček	29
1.3.4. Hodnotové orientace	30
2. CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	33
2.1. CÍL PRÁCE.....	33
2.2. VÝZKUMNÉ OTÁZKY	33
3. METODIKA	34
3.1. POUŽITÁ METODIKA	34
3.2. VÝZKUMNÝ SOUBOR	35
4. VÝSLEDKY	36
4.1. OBECNÉ INFORMACE	37
4.2. DĚTSTVÍ A DOSPÍVÁNÍ RESPONDENTŮ.....	38
4.2.1. Jaká byla výchova vašich rodičů?.....	38
4.2.2. Způsob výchovy respondentů v původní rodině	41
4.2.3. Hodnoty, ke kterým byli respondenti vychováváni.....	43
4.3. POHLED RESPONDENTŮ NA SOUČASNOU ČESKOU RODINU	44
4.3.1. Česká rodina pohledem respondentů	44
4.3.2. Výchova dětí v české rodině	46
4.3.3. Výchovné hodnoty	48
4.4. VÝCHOVA DĚTI V RODINĚ RESPONDENTŮ	49
4.4.1. Podobné znaky výchovy respondentů a jejich rodičů.....	49
4.4.2. Postavení respondentů v jejich rodině	50
4.4.3. Žebříček výchovných hodnot respondentů	52
5. DISKUZE	53
6. ZÁVĚR	59
7. KLÍČOVÁ SLOVA	61
8. ZDROJE	62
9. PŘÍLOHY	68

ÚVOD

Téma Výchovné hodnoty v současné české rodině z pohledu otců do 40 let mě zaujalo především jeho aktuálností. Rodina je v dnešní době ovlivněna mnoha aspekty, které mají vliv na hodnoty rodičů a především pak na způsob výchovy budoucí generace. Obyvatelé v ČR jsou v dnešní době zahlceni problémy týkajícími se především ekonomického zabezpečení jejich rodiny a potomků a na samotnou výchovu nezbývá příliš času.

Většina otců mladších 40 let dle mého názoru musí řešit dilema, zdali intenzivně pracovat nebo trávit více času se svými dětmi a pomáhat manželce či přítelkyni s chodem domácnosti.

Často se v dnešní době můžeme setkat s pojmem aktivní otcovství, kterým označujeme otce, kteří o své dítě projevují zájem i v jiných ohledech než je finanční zabezpečení. Aktivní otcové netráví veškerý svůj čas pouze v práci, dokáží se odpoutat od svého zaměstnání a věnovat se i výchově a péči o své děti.

Při výběru tématu bakalářské práce mě také velice ovlivnilo, že můj otec je mladšího věku. Od chvíle mého narození do okamžiku dovršení mé dospělosti spadl do kategorie otců do 40 let, a proto mám možnost subjektivního posouzení přístupu otce do 40 let ke svým dětem. Myslím, že můj otec se pohyboval mezi hranicemi otce živitele rodiny a aktivního otce. Sestře i mně se snažil věnovat dostatek času, ale jeho snaha byla často zmařena jeho velkým pracovním vytížením.

Prostřednictvím bakalářské práce jsem chtěla zjistit, jakým pohledem se otcové mladší 40 let dívají na současnou českou rodinu, zdali se považují za aktivní otce a co je při výchově jejich dětí pro ně důležité. Odpovědi na mé otázky týkající se problematiky bakalářské práce jsem získala pomocí výzkumu, jehož výsledky jsou zaznamenány v bakalářské práci a prostřednictvím studia odborné literatury pro vytvoření teoretické části bakalářské práce jsem si rozšířila obzory v dané problematice.

1. SOUČASNÝ STAV

1.1. Rodina

1.1.1. Definice rodiny

Určení jednoznačné definice rodiny je velmi obtížné. Každá věda, vědní disciplína či systémový přístup si tento pojem vykládají po svém.

Výrost a kol. (1998) ve své knize doporučují definici J. Langmaiera a M. Kňourové, která říká: „*Rodina je institucionalizovaná biosociální skupina, vytvořená přinejmenším ze dvou členů odlišného pohlaví, mezi nimiž neexistují pokrevní pouta, a z jejich dětí.*“

Naproti tomu Ministerstvo práce a sociálních věcí ve své Národní zprávě o rodině z roku 2004 uvádí renovace EU, která za rodinu uznává i nesezdaný pár či dva sezdané homosexuální partnery a ustanovuje pro ně stejná pravidla jako pro heterosexuální, sezdané partnery, pokud je to v souladu se zákony dané země (Národní zpráva o rodině, 2004)

1.1.2. Rodina v historickém kontextu

Rodina jako primární skupina se vytvářela v průběhu staletí společně s celou společností. Měnila se její struktura, hodnotové orientace, vztahy mezi jednotlivými členy rodiny i legislativa, která upravuje rodinné vztahy (Výrost a kol, 1998).

Za prvopočátky rodiny považujeme rodinná společenství vznikající v období pravěku, která se vyznačovala volným skupinovým uspořádáním, v němž docházelo k náhodnému pohlavnímu styku a ke společné výchově, výživě a ochraně zplozených potomků. Hlavní funkcí tohoto rodinného uspořádání byla funkce reprodukční (Výrost a kol, 1998).

Tato společenství se v pozdější době začala formovat do jednotlivých rodů, ve kterých společně žily osoby pokrevně příbuzné. Pohlavní styk nebyl zde již nahodilý, vznikaly stálejší vztahy mezi mužem a ženou, které byly ale stále založené na bázi sexuální.

Hlavním znakem tohoto období je tzv. matriarchální forma manželství, kdy žena stála v čele domácnosti a dle jejího původu byl určen i původ narozených dětí. Matriarchální forma manželství přetrvávala do doby rozvoje zemědělství, kdy pro zabezpečení obživy pro rodinu začala být důležitá mužská síla a rodina se stala na ní závislou. Matriarchální rodina se v tomto období přeměňuje na model rodiny patriarchální, který byl ve společnosti uznávaný od dob pravěku až do konce 18. století uznávaný (Výrost a kol, 1998).

Možný (2006) patriarchální rodinu označuje také jako rodinu tradiční.

Patriarchální rodina představovala vícegenerační uspořádání, v jehož čele stál otec. Dle Dunovského (1999) byla charakteristickým znakem tohoto rodinného uspořádání ekonomická aktivita, především ve výrobní oblasti, která poskytovala zaměstnání a obživu všem členům rodiny. Vypělá ekonomická funkce patriarchální rodiny umožňovala velmi dobrý rozvoj funkce sociální, především v oblasti zajištění potřebné péče starým či nemocným členům rodiny. Naopak emocionální složky života se podřizovaly ekonomické funkci a jejich obsah byl velice chudý.

Na konci 18. století došlo k rozpadu mezigeneračního soužití a rodina se stala samostatnou jednotkou, v níž vztahy mezi jednotlivými členy byly mnohem užší a intenzivnější (Singly, 1999).

Počátkem 19. století novověká industrializace zrušila rodinné podniky a pracovní místa se přesunula do továren, kde mimo mužů začaly pracovat i ženy. Muž přestal být jediným živitelem rodiny a ve společnosti se začaly ztrácet genderové rozdíly (Matoušek, 2003).

Manželské svazky přestaly být smlouvány pro zisk a rozšíření majetku, ale vznikaly z lásky a vzájemných sympatií snoubenců. Souhlas rodičů se sňatkem jejich potomků se stal pouze formalitou (Matoušek, 2003).

Další podstatnou změnou v oblasti rodinného života bylo snížení počtu dětí v rodině.

V průběhu 20. století rodina získává podobu současné rodiny. Ženám společnost umožňuje budování vlastní kariéry a nezávislost na příjmech mužů. Model ženy v domácnosti je na rozdíl od dřívější doby kritizován a hlavní uznávanou hodnotou je rovnoprávnost mezi mužem a ženou. (Singly, 1999).

Giddens (1997) se o rodině ve 20. století vyjadřuje jako o skupině, kterou pojí úzké vazby mezi jejími členy a soustředí se především na výchovu dětí. Upozorňuje na křehkost rodiny, kterou způsobuje vznik manželství z romantické lásky (Giddens, 1997).

Na křehkost manželského svazku upozorňuje i Singly (1999), který říká, že pokud lidé uzavírají manželský svazek pod vlivem zamilovanosti v okamžiku, když opojení láskou opadá a lidé narážejí na neshody a rozdíly mezi sebou, mají tendence hledat nového partnera, znovu se zamilovat a začít nový romantický vztah.

De Singlyho teorii o křehkosti manželského vztahu potvrzují veškeré statistické údaje týkající se rozvodovosti dnešních rodin. Od roku 1991 do roku 2008 dle českého statistického úřadu stoupla rozvodovost z necelých 35% na 49,7%.

Mlčoch (2008) rozvod považuje za normu dnešní společnosti, která se stala řešením problémů každého druhého manželství v ČR.

Francois de Singly (1999) shrnuje proměny od tradiční rodiny k současné rodině do 6 bodů:

- snížení počtu sňatků
- nárůst počtu rozvodů a rozchodů
- nárůst neúplných rodin s jedním rodičem a dále rodin v domácnosti s nevlastním rodičem
- snížení počtu porodů
- nárůst mimomanželských porodů
- nárůst námezdní práce žen a následně i párů, kde jsou oba manželé zaměstnáni

Tyto změny jsou podloženy výzkumem, který provedl Státní ústav pro demografický výzkum (INED) a Státní ústav ekonomické statistiky (INSEE). Odpovídá však situaci ve většině zemí západní Evropy a odpovídá i situaci v ČR.

1.1.3. Funkce rodiny

Dle Reichela (2008) rodinu nepojímáme pouze jako sociální prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá, ale také jako součást společnosti, vůči které rodina plní určité funkce. Nelze jednoznačně určit prioritu některé z funkcí, neboť spolu souvisejí a navzájem jedna druhou doplňuje.

Rodina je schopna své funkce plnit pouze za přítomnosti všech členů. Pro zdravý sociální a emocionální vývoj dítěte je především důležitá přítomnost obou rodičů. Funkce rodiny se vyvíjely v souvislosti se změnami, které probíhaly ve společnosti a které ovlivňovaly společenské postavení a vnitřní strukturu rodiny. Dunovský (1999) uvádí pro dnešní rodinu tyto 4 základní funkce:

Biologicko -reprodukční funkce

Hlavní podstatou biologické funkce je zabezpečení udržení života početím a zrozením nového člověka. Tato funkce nespočívá pouze v početí dítěte, ale zahrnuje i zabezpečení podmínek pro jeho zdravý a bezpečný vývoj (Dunovský, 1999).

Biologickou funkci v dnešní době ohrožuje především fakt, že dítě je často potenciálními rodiči vnímáno jako překážka v profesní kariéře a omezení v jejich vlastní seberealizaci. Stále více dvojic počítá ve svém životě pouze s jedním dítětem a v dnešní době existuje stále více mladých lidí, kteří o rodičovství ani neuvažují (Kraus, 2008).

Přes skutečnost, že počet narozených dětí klesá (dle Českého statistického úřadu se v roce 2010 se narodilo o 1,2 tisíce dětí méně než v roce 2009) je důležité si uvědomit, že reprodukční funkce má velký význam pro udržení společnosti a celého státu (Národní zpráva o rodině, 2004).

Ekonomicky – zabezpečovací funkce

Ekonomicky -zabezpečovací funkce rodiny zahrnuje mnoho prvků. Rodina je chápána jako významný článek společenského a ekonomického systému neboť její jednotliví členové jsou zapojeni do ekonomického procesu prostřednictvím výkonu povolání a jako spotřebitelé, na nichž závisí trh (Kraus, 2008).

Dle Gillernové (2011) se v dnešní době může zdát rodina jako přebytečný prvek společnosti, neboť společnost se dokáže o jedince postarat sama. Dnešní společnost klade velký důraz na individualitu jedince a význam skupiny postupně odsunuje do pozadí.

Ekonomicky - zabezpečující funkci rodiny lze dobře pozorovat v chudých částech světa, kde starší členové rodiny upřednostňují své zájmy před zájmy mladších, kterým chtějí svým odříkáním zajistit lepší ekonomické postavení, než mají oni (Gillernová a kol., 2011).

Socializačně - výchovná funkce

Rodina je první sociální skupinou, kde si dítě osvojuje základní činnosti, učí se sociální role a prostřednictvím rodiny mu zprostředkováváme normy a hodnoty společnosti (Šulová, 2008).

Socializačně – výchovná funkce spočívá v kvalitní péči o dítě, v jeho výchově, v přijetí jeho osobnosti a v rozvíjení jeho schopností a síly. Při rozvoji dítěte je důležité dbát o jeho nejlepší zájem, ochraňovat a učit sebeobraně před nepříznivými vlivy, které ho mohou během jeho života potkat (Dunovský, 1999).

Rodina prostřednictvím socializačně – výchovné funkce také vytváří pro jedince podklady pro tvorbu jeho vlastní identity. Poskytuje mu zpětnou vazbu a dává základy k utváření jeho osobnosti (Gillernová a kol., 2011).

Emocionální funkce

Emocionální funkce v rodině může být poskytována pouze zralým, odpovědným a stabilním člověkem, pro kterého citový vztah neznamena pouze přechodnou záležitost. Kladné emoce, které jsou v rodině projevovány, fungují jako stmelující prvek, který je důležitý pro chod celé rodiny. Důležitou roli hrají jak v životě dítěte, tak i dospělého člověka, i když jsou přijímány v odlišné podobě (Dunovský, 1999).

Do emocionální funkce rodiny nesmíme zapomenout zahrnout učení dítěte umění popisovat své pocity a přijímat pocity okolí. Láska, kterou dítě prostřednictvím rodičů přijímá, by měla dítěti poskytovat jistotu a pocit bezpečí, které umožní přirozený vývoj dítěte v dalších fázích jeho života (Špaňhelová, 2010).

1.1.4. Funkčnost rodiny

Dle Sobotkové (2007) je funkčnost rodiny závislá na tom, co v rodině probíhá, nikoli na tom, jakou má strukturu. Ideální typ rodiny neboli funkční rodina je charakteristická zajištěním dobrého vývoje dítěte. Její členové se neorientují pouze na své potřeby, ale i na potřeby ostatních příbuzných. Dokáží při problémech aktivizovat své síly, pomoc svým blízkým pro ně není přítěží, ale naopak výzvou. Základním kamenem funkčních rodin jsou silné citové vazby, které umožňují vzájemnou spolupráci a fungující chod (Sobotková, 2007).

Pokud v rodině nefunguje vše tak dobře jako v rodině funkční, označujeme ji jako problémovou. Objevují se zde poruchy některých funkcí, ale vývoj dítěte a chod rodiny není výrazněji poškozen. Rodina řeší vzniklé problémy vlastními silami, či jednorázově vyhledá pomoc odborníka. Tyto rodiny vyžadují větší kontrolu od pracovníků orgánů sociálně právní ochrany dětí. V populaci se vyskytuje kolem 15% problémových rodin. Za rizikový typ rodiny považujeme rodinu dysfunkční, kde se vyskytují rozsáhlé problémy některých nebo všech funkcí, které rodina již nezvládá řešit sama. Vyžaduje celou řadu opatření, která jsou známá pod názvem sanace rodiny. Dysfunkční rodiny vyžadují nejnáročnější metody zvládnutí problému v rodině. Při práci v těchto rodinách pracovníci v pomáhajících profesích často řeší otázku, zdali je pro dítě lepší dále žít v dysfunkční rodině nebo pro dítě vyhledat jinou alternativní péči mimo jeho vlastní rodinu (Dunovský, 1999).

Pokud jsou poruchy rodiny tak velké, že rodina přestává plnit svoji funkci úplně, označujeme ji za rodinu afunkční. Tělesný i duševní vývoj dětí je v ní ohrožený tak, že dítě je ohroženo ve vlastní existenci. Sanace rodiny je zbytečná. Jediná možnost, která vede ku prospěchu dítěte, je odebrání z rodiny do náhradní rodinné péče. V populaci najdeme 0,5% takových to rodin (Fischer, 2009).

Funkčnost rodiny je zjišťována pomocí hodnocení osmi diagnostických kritérií, které stanovil Jiří Dunovský.

Kritéria dle Dunovského (1999):

- 1) složení rodiny
- 2) stabilita rodiny
- 3) sociálně ekonomická situace rodiny
- 4) osobnost rodičů
- 5) osobnost sourozenců
- 6) osobnost dítěte
- 7) zájem o dítě
- 8) péče o dítě

Pro hodnocení jednotlivých kritérií je používána pěti a třibodová škála, podle níž jsou kritéria hodnocena způsobem tzv. „trestných bodů“. Čím je bodové skóre vyšší, tím je funkčnost rodiny horší. Dotazník je vyhodnocován pro každého klienta zvlášť a vždy pro aktuální rodinu. Opakované podávání dotazníku nám umožňuje sledovat účinnost terapeutických a rehabilitačních aktivit a pokroky či úpadky v jednotlivých sledovaných rodinách.

1.2. Otcovská role

1.2.1. Vývoj otcovské role

Role otce v rodině se v průběhu let vyvíjela společně se společností a byla vždy ovlivňována mnoha společenskými a kulturními faktory, které působily nejen na statut otců, ale i na jejich práva a povinnosti, které k otcovské roli neodmyslitelně patří (Chmelařová, 2008).

Zoja (2005) ve své knize otce označuje jako umělý konstrukt, který vzniká v době prehistorie a ustanovuje se do své otcovské role sám.

Za první okamžik, kdy muž může být označen za otce, Zoja považuje období člověka vzpřímeného, kdy se muž stává lovcem a jeho hlavním úkolem je zajistit obživu rodině. V tomto období muž začíná chápat svou potřebnost a uvědomuje si, že pokud se nevrátí domů s potravou, jeho žena a potomci zemřou.

V prehistorickém období nastává prvotní okamžik dělby práce mezi mužem a ženou, kdy se muž výhradně stará o ochranu a obživu rodiny a žena, matka pečuje o děti a o domácnost. Muž a žena se navzájem doplňovali a potřebovali se navzájem. Ve vztahu mezi nimi vládla rovnoprávnost a jasné vyčlenění rolí (Zoja, 2005).

Změny v rodičovské rovnoprávnosti jsou zaznamenány v době antického Řecka a Říma, kdy byla uznávaná nadřazenost otce nad matkou. Řekové považovali za rodiče pouze otce, matka byla pouhá živitelka, která mohla být kdykoli nahrazená jinou ženou (Zoja, 2005).

V antickém Římě otcovská nadřazenost nezasahovala pouze do vztahu otec-matka, ale otec měl absolutní moc i nad svým dítětem. Rozhodoval o jeho životě a smrti a záleželo pouze na něm jak s dítětem po jeho narození a po zbytek života bude zacházeno (Chmelařová, 2008).

Otcovská autorita nad dětmi dosahovala svého vrcholu v antickém Římě. Muž nebyl určen automaticky otcem v okamžiku zplození dítěte, ale až při formálním aktu

(pozvednutí dítěte na veřejnosti nad hlavu), který měl vyjadřovat vůli muže stát se otcem a přijmout odpovědnost za své dítě. (Zoja, 2005).

V okamžiku, kdy muž dítě za své nepřijal, bylo odloženo a jeho život pokračoval v otroctví nebo v extrémních případech bylo usmrceno. Odložení a usmrcení se dělo především v případech dětí narozených v chudých rodinách, nemanželských dětí nebo dětí narozených s handicapem (Kalašová, 2004).

Ve 2. století našeho letopočtu, kdy ve starověkém Římě stoupal počet nemanželských dětí a vzrůstal počet rozvodů, byla v Římě zavedena otcovská povinnost zaopatřit dítě. Muž se již nemohl své zodpovědnosti zcela zprostit, ale musel se podílet alespoň po finanční stránce. Samotné otcovství ale pořád zůstávalo volným aktem každého muže a otcovská nadřazenost přetrvávala v rodinách po další staletí (Zoja, 2005).

V průběhu staletí otcovská nadřazenost neztrácela svou intenzitu.

Dudová (2008) ve své knize uvádí, že ještě na začátku 19. století byl otec „*pater familias*“ skutečným ztělesněním moci a autority. Zastupoval před právem nejen své děti, ale i manželku, byl jediným živitelem rodiny a jen on sám rozhodoval, kdo se stane jeho dědicem. Matka měla v rodině nahraditelnou roli (novou manželkou nebo chůvou) a v případě rozvodu děti automaticky připadaly otci.

V druhé polovině 19. století v důsledku ekonomického rozvoje dochází k úplné transformaci otcovské role. Dochází k rozdělení rodiny na pracovní a domácí sféru, kde jsou jasně vymezeny role rodičů (Chmelařová, 2008).

Otřes otcovské role přichází v době průmyslové revoluce, kdy celé rodiny v důsledku urbanizace přicházejí z vesnic do měst a muž, který byl do té doby živitelem rodiny, nemůže najít práci. Továrny, které jako jediné poskytují pracovní místa, zaměstnávají především děti a ženy, které představují levnou pracovní sílu. Poprvé tak v historii přichází okamžik, kdy příjmy ženy a dětí přesahují příjmy otce a ten ztrácí roli živitele rodiny (Zoja, 2005).

Zvrat této situace přichází s prvními zákony na ochranu manuálně pracujících, které zakazují práci dětí a těžkou práci pro ženy. Otec se vrací opět na pozici živitele rodiny, ale jeho otcovská autorita a vazby mezi ním a dětmi se vlivem jeho nepřítomnosti v rodině ztrácí (Zoja, 2005).

Muži pracující v místě vzdáleném od domova začínají hledat smysl života více mimo domov. Individuální ambice a pracovní úspěch zatlačují hodnotu domova a rodičovství do ústraní a otcovská role ztrácí v očích muže na své důležitosti. Celistvý rodinný svět se náhle rozděluje na dva nové, které spolu nekomunikují. Muži ztrácí svůj poslední kontakt s dětmi a matky se stávají hlavními tahouny rodinného života (Chmelařová, 2008).

Ve 20. století pokračuje linie vzniklá v době průmyslové revoluce. Ustanovuje se kult mateřství a otcovská role ve výchově je odsunuta do pozadí. Činnosti, které bývaly dříve pouze mužskou dominantou, se dostávají do pravomocí ženy. Pozice otce v rodině se snižuje. Otcové jsou často v rodinách nepřítomni v důsledku velké zaměstnanosti nebo rozvodu rodičů. V souvislosti s těmito fakty se mluví o krizi otcovské autority (Maříková, 2004).

Kult mateřství převládá do druhé poloviny 20. století. V roce 1975 vychází článek Michaela Lamba, Bowlbyho, který zastává názor, že rodič, který se více věnuje dítěti je pro dítě bližší bez rozdílu pohlaví rodiče. Dále vzniká výzkum, který dokazuje, že otcova přítomnost je pro dítě důležitá i v raném věku, nejen v dospívání, jak se mnozí domnívali.

Na konci 20. a počátkem 21. století se objevují nové alternativní způsoby jak přistupovat k rodičovství. Mluví se o novém otci, který na rozdíl od otce předešlého nemá touhu přesně definovat svoji roli oproti roli ženské. Moderní otcové se mnohem více odmalička angažují ve všech směrech péče o dítě a snaží se dosáhnout co nejlepšího vztahu s dítětem (Chmelařová, 2008).

1.2.2. Role otce v rodině

Otec stejně jako matka poskytuje dítěti dostatek ochrany, lásky a jistoty, jeho role v rodině se však od role matčiny většinou liší. Na rozdíl od matky s dítětem netráví tak velké množství času. Doba, kterou společně tráví otec a dítě je velice důležitá, můžeme ji dělit na aktivně strávený čas a pasivně strávený čas. V aktivně stráveném čase otec a děti společně sportují, učí se, navštěvují kulturní akce, povídají si. V pasivně stráveném čase spolu nejsou v přímém kontaktu, ale dítě otce vnímá. Pozoruje chování otce, jeho vztah k matce a okolí, reakce na okolí a bere si z jeho chování příklad (Špaňhelová, 2010).

Otcové v rodině zastávají roli kritika a na rozdíl od matek dokážou věci nazývat pravými jmény. Za svou povinnost považují připravit dítě na samostatný, budoucí život. Neomlouvají své děti a neodstraňují svým jim překážky tak, jak to mají ve zvyku matky. Např. matka o svém dítěti řekne, že škole moc nedá, otec řekne, že školu prostě fláká. Otcové jsou víc jadrnější než matky a s citem a rozvahou své potomky připravují na reálnou formu života. Otcové dětem neprošlapávají cestičku, ale snaží se je vést k samostatnému řešení problémů. Svým potomkům předávají poznatky jak se k životu postavit, utvářejí jejich myšlení a hodnoty, které budou v dospělosti uznávat. Otcovská láska na rozdíl od lásky mateřské nevyklučuje bolest. Otec dítě vědomě staví před situace, kde si potomek musí uvědomit, že není středobodem celého světa. Chování otce je velice náročné své děti nemiluje o nic méně než matka, ale ve své výchově je k nim mnohem více striktní. Malé děti v tátovi vidí autoritu a občas i toho hodně zlého, otec je méně oblíbený než matka, která nás vždy chrání. Postupem času se tento pohled mění, z otců máme stále respekt, ale jejich výchovnou kritiku dokážeme lépe vnímat a často se z ní ponaučíme. Jejich role „rasa“ se postupem mění a i přes občasné názorové rozpory otce často označujeme za přítele (Polí, 2010).

1.2.3. Typy otcovských rolí

Roli otce v rodině autoři dělí do různých skupin. Například Novák (2009) uvádí ve své knize tyto typy rolí:

- 1) Otec v roli hodně zaměstnaného muže
- 2) Otec v roli velkého kritika
- 3) Otec v roli malého kritika
- 4) Otec v roli pasivní
- 5) Otec v roli cizince
- 6) Otce v roli ideálu
- 7) Otec v roli osudového muže

Biddulph (2007) ve své knize uvádí 4 otcovské role, do kterých by se neměl dobrý otec nikdy dostat:

- 1) Muž – král
- 2) Kritický otec
- 3) Pasivní otec
- 4) Nepřítomný otec

Biddulph popisuje otce v těchto rolích jako bezcitné a bez zájmu o své děti. Blíže bych se chtěla věnovat rolím, které ve své knize uvádí Dudová (2008). Její rozdělení se zakládá na výzkumu, který v této oblasti podnikla. Roli otce dělí do pomyslných dimenzí či repertoárů.

Repertoáry dle Dudové (2008):

- 1) Otec jako živitel
- 2) Otec jako pečovatel
- 3) Otec jako blízký dítěte
- 4) Otec jako vychovatel
- 5) Otec jako učitel
- 6) Další repertoáry

Ve své knize Dudová neškategorizuje otce do jednotlivých dimenzí. Do prvních 5 repertoárů zapadá každý dobrý otec a považuje je za základní. Další repertoáry jsou doplňkové a nejsou již tak důležité.

Otec jako živitel

Přes změny, kterými otcovství v průběhu staletí prošlo, se tato role otce nemění. Otce považujeme ve většině případů za živitele rodiny, který se snaží svou rodinu zabezpečit. Existují tři různé způsoby, jak otcové roli živitele rodiny přijímají.

První skupina otců se hlásí k tradiční roli živitele, kdy za hlavní životní úkol považují zabezpečit rodinu po finanční stránce. Práce představuje jejich hlavní složku života, na chodu rodiny se kromě ekonomického zabezpečení příliš nepodílejí.

Druhý typ označujeme za živitele na úrovni reprezentace. Tento muž přijímá svou roli živitele, ale uvědomuje si, že peníze neznamenají všechno a že existují i jiné věci, které zabezpečují rodinnou spokojenost. Zajímá se o své děti, svou družku považuje za partnera, který se podílí na finančním zabezpečení rodiny stejně dobře jako on.

V neposlední řadě existují otcové, kteří svou roli živitele nepřijímají. Tito otcové uznávají jiné hodnoty než materiální. Svůj čas se snaží trávit co nejvíce se svými dětmi a peníze v jejich životě nehrají moc velkou roli.

Otec jako pečovatel

V dnešní době se otcovská role pečovatele začíná ve společnosti v souvislosti se zrovnoprávňováním postavení žen a mužů v oblastech pracovního trhu a rodinného života často objevovat. Otec se nevyhýbá přebalování, koupání, uspávání, návštěvám pediatra a dalším činnostem, které dříve zajišťovala jen matka.

Otcovskou péči lze rozčlenit do dvou skupin. První zahrnuje každodenní rituály, které tvoří chvíle, kdy se otcové dětem věnují. Mezi tyto rituály patří nejčastěji ranní péče, kdy otec vypravuje děti do školy a působí jako pečovatel na plný úvazek.

Druhá oblast jsou delší časové úseky, které otec s dětmi tráví bez asistence manželky. Zpravidla se jedná o společné víkendy na chalupě nebo o otcovské dovolené. Otcové svou roli pečovatele na rozdíl od matek, které o potomky pečují i v myslí, aplikují jen v době, kdy jsou fyzicky přítomni u svých dětí.

V mužských přístupech k roli pečovatele nacházíme rozdíly. Někteří muži uznávají genderovou rovnoprávnost a podílejí se na péči o dítě minimálně ve stejné míře jako jejich žena, jiní se přiklánějí k tradičnímu modelu, kdy péče o děti je starostí pouze matky.

Otec jako blízký dítěte

Repertoár otec blízký dítěte představuje trend dnešní doby. Otcové spadající do tohoto repertoáru odmítají stát v pozadí a starat se jen o zabezpečení rodiny a občas zasáhnout do výchovy dítěte, když už matka na potomka nestačí. Naopak zastávají teorii, že otcovství se rovná mateřství a snaží se ztotožnit s dítětem na stejné úrovni jako matka. Teorie blízkosti mezi otcem a dítětem však nepředpokládá, že vztah mezi nimi bude založený pouze na citové stránce bez fyzického kontaktu, ale také z hlediska fyzické blízkosti, při které se otec s dítětem mazlí, hraje si s ním a setrvává ve stejném fyzickém prostoru.

Otec jako vychovatel

Hlavní doménou tohoto repertoáru je autorita. Definován byl již v historii, kdy otec jako hlava rodiny představoval jedinou osobu kompetentní k výchově potomstva. Dnešní otcové se chtějí od této ještě občas obecně zažité role distancovat a vytvořit si k dítěti bližší vztah. Samotná autorita pořád ale zůstává v režii otce, který se snaží dítě naučit společenským normám a pravidlům. V dnešní době se však otec snaží svým dětem od útlého věku společenská pravidla vysvětlit hravou formou. Autorita otce musí být vždy přirozená, dítěti musí být jasné, že otec není ani kamarád a ani pán, který mu pouze dává příkazy a zákazy. U starších dětí, kdy dítě nelze vychovávat pomocí her, tázání otcové uvádějí, že nejdůležitější je dostatek informací a vlastní příklad.

Otec jako učitel

Hlavní úlohou otce jako učitele je snaha učit děti novým znalostem a dovednostem. V prvních letech života dítěte je otec učí každodenním dovednostem jako je řeč, pohybové dovednosti, osobní hygiena, plnění jednoduchých povinností. Postupem času se k tomu přidává pomoc při tvoření názoru na vnější svět. Učení těmito základními dovednostem spolu s osvojováním pravidel tvoří podstatnou část socializace dítěte.

S přibývajícím věkem dítěte se k učení každodenních dovedností přidávají školní povinnosti a rozvíjení schopností a aktivit dětí.

Další repertoáry

Další repertoáry otcovství jsou doplňkové. Na rozdíl od repertoárů výše uvedených netvoří základ otcovské role. Jedná se spíše o doplňkové role osobnosti otců. Mezi tyto repertoáry řadíme:

- 1) Otec jako bavič a partner ve hře
- 2) Otec jako hlava rodiny
- 3) Otec jako představitel původu

Další charakteristiky otců vytvořil Yablonsky (1995), které chování otců dělí do 5-ti různých otcovských stylů.

Styly otcovství dle Yablonského (1995):

- 1) Citliví a milující otcové - dvojníci
- 2) Otcové rovnotářského typu – kamarádi
- 3) Otcové - machři
- 4) Otec - psychopat
- 5) Egocentrický otec

Styly otcovství dle Yablonského (1995):

První styl otcovství - otec dvojník dle Yablonského (1995) staví děti do popředí svého života. Ve svých dětech vidí něco dokonalého a bezchybného, v jeho očích dělají vše dobře a jsou hvězdami v každé sféře. Omlouvá každou chybu svých ratolestí a jejich problémy řeší za ně. Problém nastává v okamžiku, když otcové svou lásku přehánějí a soucítí se svými dětmi přehnaně. Přílišná ochrana před neúspěchem dětem škodí. Otcové si neuvědomují, že díky svým ochranným křídům odepírají dětem možnost naučit se bránit a srovnávat se s negativním postojem ostatních.

Otcové, kteří spadají do škatulky stylu milující otcové, si přes svou lásku k dítěti neuvědomují fakt, že jednou jejich potomek vyroste a bude žít mimo ochranný prostor, který tvoří v období jeho dětství.

Druhý styl otcovství představuje otce kamarády, kteří se svými dětmi udržují rovnocenné vztahy. Tento typ otců nikdy nepřijme svou otcovskou roli. Své děti milují, ale nedokáží u nich vzbudit pocit autority. Veškeré činnosti týkající se výchovy dětí nechávají na manželce nebo se řídí podle jejich pokynů. Kamarádská stránka otce představuje pozitiva především v poskytnutí partnera svým dětem při sportu a jiných aktivitách, které obvykle děti dělají s kamarády nebo se svými staršími sourozenci.

Odlisný přístup k dětem má další typ otce, kterým jsou otcové machři, kteří ke svým dětem přistupují z pozice nad člověka. Otcové tohoto typu výkony svých dětí spojují se svou mužností a děti tlačí ke stále lepším výkonům pouze z důvodu uspokojení svých

egocentrických potřeb. Děti, které vyrůstají pod taktovkou otce machra, často mají problém s vytvářením své vlastní osobnosti, neboť jejich otec je všudypřítomný a v každé možné příležitosti rozhoduje o chodu jejich života.

Předposlední skupinu otců tvoří otcové psychopati, kteří nedokáží dle Yablonského projevat běžné city či respektovat práva a pocity druhých. Jejich osobnost charakterizuje omezené sociální vnímání, egocentrismus, manipulace s lidmi a schopnost patologicky lhát.

Neprojevují city ani zájem o vývoj svých dětí. Psychopat není schopen odpovědnosti k žádnému člověku, nezdráhá se ublížit svému okolí, pokud je to v jeho prospěch. Necítí výčitky svědomí a nad svými činy nikdy neprojeví lítost. Po svých dětech vyžaduje disciplínu a absolutní kázeň. Často s nimi zachází jako s věcmi. Jeho hlavní a zároveň jedinou pákou při „výchově“ jsou často abnormálně kruté a nepřiměřené tělesné tresty.

Otcové psychopati pro své děti nejčastěji slouží jako negativní model rodičovství, který nechtějí v budoucím životě dál aplikovat na své děti vlastní.

Poslední styl otcovské výchovy lze označit za určitou odnož otců psychopatů.

Otec egocentrik se chová ve společnosti normálně, psychopaticky reaguje pouze na své děti. Středobodem jeho života je práce a lidi vnímá pouze jako objekt, který slouží k dosažení úspěchu. Profesní zvyky převádí do života soukromého. Svě děti miluje, ale současně si uvědomuje, že mu brání v rychlejším kariéřním postupu. Tento konflikt mezi otcovskou a profesní rolí způsobuje podráždění otce. Ke svým dětem bývá citově chladný a dává jim jasně najevo, že pro něj znamenají přítěž.

V naší společnosti narazíme na velké množství egocentrických otců. Na rozdíl od otců psychopatických je naděje, že se jejich chování k potomkům změní a uvědomí si, že existují důležitější životní hodnoty než peníze a pracovní úspěch.

Dle Yablonského (1995) si skoro každý otec osvojí jednu z podob základních otcovských stylů, a to buď v čisté podobě, nebo v kombinaci několika stylů výše uvedených.

1.3. Výchova a hodnoty

1.3.1. Definice výchovy

Pojem výchova jednotliví autoři definují rozdílně. Například profesor Matějček definuje výchovu takto: „*Výchova je záměrné působení podnětů z prostředí tak, aby bylo dosaženo určitých, poměrně trvalých, žádoucích změn v chování člověka.*“ (Matějček, 2007, s. 14).

Průcha a kol. v Pedagogickém slovníku (2008, s. 277) uvádějí, že výchova je: „*proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji.*“

Langmajer a Krejčířová (2008) pojem výchova rozdělují dle třech různých pojetí:

1) Normativní vymezení pojmu výchova

Výchova je záměrné působení vychovatele na jedince s cílem dosáhnout určité pozitivní normy ve vývoji jeho osobnosti.

2) Perspektivní pojetí výchovy

Zahrnuje jednotlivé metody, které jsou využívány k dosažení jednotlivých cílů.

3) Deskriptivní pojetí výchovy

Zkoumání všech objevených postupů, jež byly vychovateli využívány bez ohledu na to, jestli prostřednictvím nich došlo k žádoucím či nežádoucím výsledkům ve výchově dítěte.

1.3.2. Výchova a výchovné styly

Každého rodiče zajímá, jak správně vychovat své dítě a připravit jej na spokojený život v dnešním světě. Snaží se mu pomoci najít rovnováhu mezi tím, co se může zdát pro dítě správné, a tím, co po něm vyžaduje společnost, ve které s rodiči žije (Eyrovi, 2000). Rodina dítěti zprostředkovává sociokulturní zkušenosti, rozvíjí jeho psychické funkce a jeho celkovou strukturu osobnosti. Učí jej způsobům komunikace, uvažování či hodnocení druhých lidí. Výchovu v rodině nepodmiňují pouze sociokulturní vlivy společnosti, ale také vrozené a získané předpoklady rodičů vychovávat dítě (Vágnerová, 1999).

Způsoby výchovy v rodině lze označit za koncept porozumění výchovného a vzdělávacího působení rodičů na své potomky v rodinném prostředí. Přístupů, které rozlišují jednotlivé styly výchovy, existuje celá řada. (Gillernová a kol. 2011).

Gillernová (2011) ve své knize uvádí model čtyř stylů výchovy, který posuzuje rodiče z hlediska toho, jak své dítě akceptují, či naopak odmítají, a jejich postoj k dítěti kombinuje se způsobem řízení dítěte, který je charakterizovaný množstvím požadavků a nároků na ně.

Styly výchovy dle Gillernové (2011):

- 1) Autoritářský styl
- 2) Autoritativně vzájemný styl
- 3) Zanedbávající styl
- 4) Shovívavý styl

Autoritářsky styl

Autoritářský styl reprezentují nároční rodiče, kteří své dítě neustále kontrolují a kladou na něj velké nároky. Zároveň neberou příliš v potaz jeho potřeby a přání. Autoritářští rodiče mají často jasné představy o životě svých dětí a jiný průběh nepřipadá dle jejich smýšlení v úvahu. Při nedodržení určených pravidel v rodině jsou děti trestány přísnými sankcemi. Neúspěchům dětí je vždy věnovaná větší pozornost než jejich úspěchům (Gillernová, 2011).

Autoritativně vzájemný styl

Autoritativně vzájemný styl je stejně jako styl autoritářský charakterizován působením náročných a kontrolujících rodičů, kteří však narozdíl od předchozího stylu respektují přání a potřeby svých dětí. Rodiče jsou ochotni s dětmi diskutovat nad pravidly, které děti budou dodržovat. V tomto stylu rodič však neklade pouze nároky, ale zároveň dítěti pomáhá a poskytuje mu podporu (Gillernová, 2011).

Zanedbávající styl

Dle Gillernové (2011) je zanedbávající styl charakteristický lhostejností rodičů vůči dítěti. Na dítě nejsou rodiči kladeny žádné požadavky ani nároky. O vývoj a výchovu dítěte nejeví dostatečný zájem, často jsou k dítěti citově chladní nebo jej zcela odmítají.

Shovívavý styl

Rodiče v tomto výchovném stylu na dítě kladou jen malé či žádné požadavky, čímž dítě nemá jasně vymezené hranice. Dítěti je však na rozdíl od zanedbávajícího stylu dodávána velká emoční podpora a porozumění ve všech jeho rozhodnutích a činech, které udělá (Gillernová, 2011).

1.3.3. Hodnoty a hodnotový žebříček

Hodnota je jeden ze základních a často zmiňovaných pojmů řady vědních oblastí například: sociologie, filozofie, sociální psychologie, kulturní antropologie, ekonomie a dalších. V dějinách lidského myšlení byla problematika hodnot především doménou filozofie. Ve druhé polovině 19. století vzniká nová filozoficko – sociologická disciplína – axiologie, která se zabývá povahou, podstatou, funkcí hodnot a také vztahy mezi nimi (Reichel, 2008).

Dle Reichela (2008) má definice hodnot až 180 podob, které se používají. On sám hodnoty definuje jako: *„Jeden ze základních fenoménů kultury, který umožňuje jak integraci kultury samotné, tak její sepětí s určitým sociálním systémem, společností jakož i s osobností jedince.“*

Další definice hodnot uvádí např. Hartl a Hartlová (2000) v Psychologickém slovníku, kteří hodnotu definují jako: *„Vlastnost, kterou jedinec přisuzuje určitému objektu, situaci, události nebo činnosti ve spojitosti s uspokojováním jeho potřeb zájmů; Hodnoty se vytvářejí a postupně diferencují v procesu socializace.“* Nebo sociologický slovník, kde je hodnota vysvětlena jako: *„Vědomá či nevědomá představa o tom, co je žádoucí.“*

Mikšík (2007) říká, že: *„Hodnoty jsou základní postoje ke všem oblastem života, které se nepřetržitě promítají do všech našich aktivit, pocitů, myšlenek a tvoří základní složku naší motivace.“*

Hodnoty člověka o něm samém vyjadřují, čeho si v životě nejvíc váží a co je jeho prioritou. Pro každého člověka mají jednotlivé hodnoty rozdílnou váhu, a proto je lze uspořádat do osobního žebříčku hodnot, který je pro každého člověka rozdílný a který slouží k ujasnění cílů a k vytvoření pomyslného plánu jejich plnění. (Mikšík, 2007).

Hodnotový žebříček si člověk v průběhu života vytváří sám na základě svých zkušeností, vlastností a celé struktury osobnosti. Současně ho ale také ovlivňují hodnoty jiných osob z jeho okolí a hodnoty celé společnosti, ve které jedinec žije. (Duffková, 2008)

První relativně ustálený hodnotový žebříček si člověk vytvoří v době adolescence. V průběhu života prvotní uspořádání hodnot prochází změnami, které jsou spojeny s vývojem a jednotlivými etapami a událostmi v životě jedince (Duffková, 2008).

1.3.4. Hodnotové orientace

Hodnotové orientace tvoří jednu z podstat, na které stojí jednotlivé sociální struktury. Jedná se o hodnoty, které jsou společností uznávané a dominují v ní (Šubrt a kol., 2010). Nejčastěji to jsou hodnoty, které souvisejí se zdravím člověka, jeho vývojem, seberealizací, a hodnoty související s rozvojem člověka jako člena společnosti (Kohoutek, 2009).

Existuje mnoho klasifikací hodnotových orientací. Za nejznámější je považována typologie hodnotových orientací německého psychologa Eduarda Sprangera, který lidi dělí na teoretický, ekonomický, sociální, estetický, náboženský a politický typ. Každý typ je charakteristický hodnotami, které jsou pro něj důležité a které v životě uznává. Nelze však všechny lidi zařadit do jednoho vzoru. Častým úkazem je spojení jednotlivých typů a to v jakékoli kombinaci (Mikšík, 2007).

Teoretický typ člověka považuje za své hlavní hodnoty pravdu a poznání. Lidé, kteří inklinují k tomuto typu osobnosti, jsou charakterističtí racionálním a logickým myšlením. Smyslem jejich života je hledání pravdy o tom jak se věci mají. Jejich pohled na svět je rozumově kritický a jejich představa o budoucím životě je založená na předešlé zkušenosti (Mikšík, 2007).

Ekonomický typ hledá svou podstatu života v užitečnosti. Za životní cíl považuje dosažení tělesného pohodlí a uspokojení svých fyzických potřeb prostřednictvím komfortu, bohatství a blahobytu pomocí stálého zvyšování svých příjmů (Mikšík, 2008).

Člověk spadající do ekonomického typu při spolupráci lidmi upřednostňuje sám sebe a jedná vždy pro svůj prospěch. Jeho rozhodování je racionální a pouze zřídka se nechá ovlivnit svými emocemi či city (Kociánová, 2010).

Opakem ekonomického typu je sociální typ člověka, který je charakteristický láskou k druhým lidem a jeho jednání není založené na ekonomickém ani politickém podkladě, ale na základě duševní lásky. Sociální lidé hledají hodnoty v lidech druhých a chtějí jim pomoci jejich hodnoty rozvinout. Svůj život neprožívají sami v sobě, ale snaží se ho žít prostřednictvím druhých. Všechny hodnoty sociálního člověka jsou podřízené osobnostem jiných lidí. Tím, že se tito lidé obětují pro druhé, formují své osobnosti a naplňují své hodnoty (Mikšík, 2008, Kociánová, 2010).

Další typ člověka ze Sprangerovy typologie osobnosti je člověk politický, jehož hlavní hodnotou je moc. Jeho život je založený na touze vládnout lidem a učinit je na sobě závislými. Stejně jako člověk sociální potřebuje k uspokojení svých hodnot druhé lidi, přes které se také realizuje. Nejde mu však o uspokojení potřeb druhých, ale jen těch svých (Mikšík, 2008).

Poslední dva typy Sprangerovy teorie hodnot, typ estetický a náboženský, jsou absolutně neteční k materiálním hodnotám. Náboženský typ spatřuje smysl života v hledání nejvyšší univerzální hodnoty. Svět, ve kterém žije, považuje za nedokonalý, a svůj život se snaží sjednotit s bohem prostřednictvím „vyšší reality“. Stejně tak typ estetický hledá podstatu svého života v jiném než reálném světě. Za dominantu svého života považuje krásu, estetiku a harmonii. Své osobní pocity a prožitky považuje za jedinečné procesy a řídí se pouze jimi. Pro logiku a racionální uvažování v jeho životě není místo. (Kociánová, 2010. Mikšík, 2008).

Další známou typologií hodnotových orientací je typologie hodnotových orientací podle Leonarda V. Gordona, který definuje šest základních interpersonálních hodnot, které má ve své hodnotovém žebříčku různě seřazené každý člověk (Mikšík, 2007).

Hodnotové orientace dle V. Gordona (Mikšík, 2007).

- 1) podpora
- 2) konformita
- 3) uznávání
- 4) nezávislost
- 5) benevolence
- 6) vůdcovství

Lidé obvykle nevyznávají pouze jediný typ hodnotové orientace. V běžném životě se můžeme setkat s jedinci, kteří preferují dva a více výše uvedených typů. (Mikšík, 2007).

2. CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

2.1. Cíl práce

Cílem mé práce je zjistit výchovné hodnoty v současné české rodině z pohledu otců do 40 let.

2.2. Výzkumné otázky

- 1) Je způsob výchovy respondentů ovlivněn přístupem jejich rodičů v období jejich dětství?
- 2) Jak vnímají respondenti současnou českou rodinu výchovné hodnoty v ní?
- 3) Jaké postavení mají respondenti ve své rodině?
- 4) Jaké hodnoty respondenti preferují při výchově vlastních dětí?

3. METODIKA

3.1. Použitá metodika

Teoretická část bakalářské práce byla zpracována pomocí obsahové analýzy relevantních dokumentů.

Pro vypracování empirické části práce byl zvolen s ohledem na téma a cílový soubor kvalitativní výzkum, jehož cílem je vytváření nových hypotéz, nového porozumění a vytváření nové teorie (Disman, 2002).

Hendl (2005) považuje za pozitiva kvalitativního výzkumu osobní kontakt s respondentem, který jsem při vytváření empirické části práce velmi ocenila. Za nevýhodu kvalitativního výzkumu považuje velkou časovou náročnost.

Kvalitativní výzkum v empirické části práce byl uskutečněn prostřednictvím metody dotazování, technikou polostrukturovaného rozhovoru, která je dle Miovského (2006) nejčastější podobou metody dotazování.

Polostrukturovaný rozhovor vyžaduje vytvoření schématu, které definuje okruhy otázek, na něž se výzkumník respondentů ptá. Toto schéma by mělo být pro výzkumníka závazné. (Miovský, 2006). V mém případě se jednalo o schéma složené ze 3 okruhů týkajících se dětství a dospívání respondenta, jeho pohledu na současnou českou rodinu a způsobu výchovy jeho dětí. Tyto jednotlivé okruhy byly analyzovány pomocí procesu otevřeného kódování, který představuje část analýzy, zabývající se označováním, zařazením pojmů do jednotlivých kategorií a pečlivým znovu prostudováním všech pojmů, které jsou posléze zařazeny do jednotlivých kategorií (Strauss, Corbinová, 1999).

3.2. Výzkumný soubor

Pro výběr výzkumného vzorku byla použita metoda sněhové koule, která v oblasti kvalitativních metod patří k nejvyhledávanějším. Metoda je kombinací účelového a náhodného výběr respondentů. Základním východiskem pro aplikaci metody sněhové koule je kontakt s takzvanou první „generací“, která je tvořena prvními tázanými respondenty, přes které se dostáváme k dalším respondentům (Miovský, 2006).

Výzkumný vzorek tvoří 19 otců mladších 40 let, kteří bydlí v městě Benešov či jeho okolí. První 2 rozhovory jsem provedla s respondenty, které jsem znala osobně, s dalšími 17 respondenty jsem se setkala prvně v životě. Vzhledem k výběru metody sběru dat jsem od prvních dvou respondentů dostala doporučení na osoby, které splňovaly kritéria mého výzkumu (otec mladší 40 let žijící v městě Benešov nebo v jeho okolí), které jsem kontaktovala a udělala s nimi další rozhovor. Poslední devatenáctý respondent mi předal kontakt na 2 muže, kteří splňovali kritéria mé bakalářské práce, bohužel ani jeden z mužů nebyl ochotný se mnou rozhovor uskutečnit z důvodu nedostatku času. Tím se porušil systém nabalování respondentů a výzkum byl ukončen.

Před uskutečněním rozhovorů jsem všechny respondenty informovala o důvodu našeho rozhoru, ubezpečila je, že vše, co v rozhovoru uvedou, je anonymní a bude použito pouze k výzkumu pro mou bakalářskou práci.

Všechny rozhory probíhaly od poloviny února do konce března tohoto roku. Rozhovor s respondentem byl prováděn v prostředí klidné kavárny a v průměru trval kolem 60 minut. Všechny rozhory byly se souhlasem respondentů zvukově zaznamenány na diktafon a poté zpracovány do písemné formy. Přepisy všech rozhovorů přikládám jako přílohy bakalářské práce.

4. VÝSLEDKY

Tabulky níže uvedené obsahují informace získané od respondentů prostřednictvím polostandardizovaných rozhovorů. Třídění v tabulkách vychází z procesu kódování podle Strausse a Corbinové (1999). Získaná data byla znovu prostudována, rozebrána a sjednocena do nových jednotlivých kategorií.

V počátcích kódování byly nejprve pojmenovány jednotlivé kategorie a poté byly u každé kategorie určeny specifické vlastnosti, podle nichž byly údaje rozděleny do jednotlivých kategorií a popsány v obsahu níže uvedených tabulek.

4.1. Obecné informace

Tabulka č. 1

	Věk respondenta	Stav	Počet dětí	Věk dětí (roky)	Vzdělání
Luděk	39	ženatý	2	14,17	VŠ
Jiří P.	38	ženatý	2	12,16	VŠ
Tomáš	37	ženatý	2	1,6	SOÚ
David	28	ženatý	1	1	SOÚ
Miloslav	38	ženatý	2	10,12	VŠ
Ondřej	35	ženatý	2	8,15	SŠ
Jiří S.	39	rozvedený	2	4 měsíce,20	VŠ
Radim	36	rozvedený	2	13,15	SŠ
Michal	34	ženatý	1	9 měsíců	SŠ
Pavel	37	ženatý	2	14,16	SŠ
Petr S.	33	vdovec	1	11	SŠ
Filip	37	ženatý	3	3,10,16	SŠ
Karel	36	ženatý	2	5,11	SŠ
Ludvík	38	ženatý	2	10,16	VŠ
Petr T.	35	ženatý	2	2,5	VŠ
Václav	36	ženatý	2	9,12	SŠ
Stanislav	34	rozvedený	2	13,15	SŠ
Martin	32	ženatý	2	3,5	SŠ
Jan	29	svobodný	1	5	SŠ

Zdroj: Vlastní výzkum

4.2. Dětství a dospívání respondentů

4.2.1. Jaká byla výchova vašich rodičů?

Tabulka č. 2

	Typ rodiny (úplná, neúplná)	Vztah k rodičům
Luděk	úplná	bližší k matce
Jiří P.	úplná	bližší k matce
Tomáš	úplná	k oběma stejný
David	úplná	bližší k matce
Miloslav	neúplná	bližší k matce
Ondřej	úplná	bližší nejprve k matce, pak k otci.
Jiří S.	úplná	k oběma stejný
Radim	úplná	bližší k otci
Michal	úplná	bližší k matce
Pavel	úplná	k oběma stejný
Petr S.	úplná	bližší nejprve k matce, pak otci
Filip	úplná	k oběma stejný
Karel	úplná	bližší k matce
Ludvík	úplná	k oběma stejný
Petr T.	úplná	bližší k matce
Václav	úplná	bližší k matce
Stanislav	úplná	bližší k matce
Martin	úplná	bližší k matce
Jan	úplná	k oběma stejný

Zdroj: Vlastní výzkum (pozn. úplná rodina = matka a otec, neúplná rodina = bez přítomnosti jednoho z rodičů)

Všichni tázání respondenti kromě Miloslava vyrůstali v úplné rodině. Miloslav od 8 let po rozvodu jeho rodičů žil pouze s matkou. O otci se v rozhovoru nezmiňoval, od jeho odchodu o něm nemá žádné informace a ani o něm nestojí. „*O otci nic nevím a ani vědět nechci. Dodnes jsem mu neodpustil, že od mámy a mě odešel. On o mě nejevil zájem 30 let mého života, tak nechápu, proč bych se měl o něj zajímat já.*“ (Miloslav)

Miloslav a dalších 9 respondentů uvedlo, že v období jejich dětství a dospívání měli bližší vztah k matce.

7 z 10 respondentů, kteří inklinovali více k matce než otci, uvedlo jako důvod nedostatek času otce v důsledku vysoké pracovní vytíženosti. Například:

„*Táta hodně vydělával, ale bylo to na úkor jeho času, který mohl trávit s námi, o víkendech a dovolené se nám to snažil vynahradit a dařilo se mu to, ale k mámě, tím jak jsem ji měl u sebe pořád, jsem měl blíž.*“ (Michal)

„*Táta pracoval jako voják, tak jsem většinu svého dětství strávil společně s matkou a sestrou.*“ (Karel)

„*Otec byl o 12 let starší než matka, pracoval mimo město, často cestoval do zahraničí, když dorazil domů, stávalo se, že na mě prostě neměl náladu, občas se zeptal na známky, ale to bylo všechno. Nikdy si se mnou nešel zahrát fotbal, nebo na kolo, všechny tyto záležitosti obstarávala máma.*“ (David)

Zbývá 3 respondenti jako důvod uvádějí větší toleranci a pochopení ze strany matky.

„*Moje a tátova tvrdohlavost nám bránila spolu mluvit. Máma věděla, že naše hádky nikam nevedou, nechala nás vždycky vyřvat a pak nás nenásilným způsobem natlačila do nějakého kompromisu, uměla to s náma oběma.*“ (Václav)

„*K mámě jsem měl blíž. Táta byl prud'as, který se rád hádal, a pro ránu nešel daleko bál jsem se ho. Naopak máma mě vždy bránila a často i kryla, když jsem něco provedl.*“ (Martin)

„*S mamkou jsem měl vždycky lepší vztah, měla pochopení, pro vše co jsem ji řekl, byla více tolerantní než taťka.*“ (Petr T.)

6 respondentů uvádí, že mezi rodiči nedělalo rozdíly. V jejich rodině se řešilo vše společně a trávili přibližně stejné množství času s matkou i otcem.

Například: „ *Neměl jsem důvod dávat přednost jednomu z rodičů, oba mi měřili stejným metrem. Trestali mě společně, chválili mě společně, spolupracovali spolu jako tým.* (Filip)

„ *S mámou a tátou jsem měl rovnocenný vztah. Vše se u nás řešilo společně. Nikdy jsem neměl problém se některému rodiči svěřit. Věděl jsem ale, že to, co řeknu mámě, bude vědět táta a naopak, neměli jsme před sebou žádné velké tajnosti.*“ (Jiří S.)
„*Moji rodiče mě vychovávali společně a vše co se mě týkalo, řešili spolu.*“ (Tomáš)

Dva respondenti, Ondřej a Petr S. popisují, jak se jejich **vztah k rodičům s věkem měnil**. Oba dva matku považují za nejdůležitější osobu ve svém životě, s kterou trávili podstatnou část svého dětství. Blízký vztah s otcem si vytvořili v období kolem puberty, kdy je s ním začaly spojovat společné zájmy a práce. „ *S mámou jsem byl v dětství častěji, táta chodil pozdě z práce, ale v průběhu dospívání se to mezi mnou a tátou nějak zlomila. Začal jsem chodit k němu na brigády a trávili jsme spolu více času, sic jsme se doma spolu hádali jak koně, ale pak se to vždy uklidnilo a nedali jsme jeden bez druhého ani ránu.*“ (Petr S.) „ *S matkou nás spojovaly mateřské zájmy a škola. Později, když jsem se už učil sám, a odmítal se držet máminy sukně. Začal jsem pomáhat tátovi v práci, chodil s ním na fotbal na hokej, trávil jsem s ním hodně času, řešil s ním všechno možné. Stala se z nás na pár let nerozlučná dvojka.*“ (Ondřej)

Jediný Radim v rozhovoru uvedl, že **blíže vztah měl k otci než k matce**. Přisuzoval to především úzkostlivosti a velké starostlivosti jeho matky. O otci mluvil jako o bezprostředním, který mu umožňoval více volnosti a větší prostor k seberealizaci.

4.2.2. Způsob výchovy respondentů v původní rodině

10 respondentů mluvilo o výchově svých rodičů jako o volné. Rodiče jim poskytovali dostatek volnosti a prostor pro vyjádření vlastních názorů. V jejich rodinách dle jejich slov vládla pohoda a klid. Respondenti, kteří výchovu svých rodičů popisují volněji, byli trestáni pouze výjimečně, a to prostřednictvím zákazů vycházek či televize. Většina jejich prohřešků se řešilo domluvou. Například: „*Mám pocit, že mě trestali vždy, kdy přetekl pohár jejich trpělivosti. Byl jsem živý kluk a většinu času jsem trávil venku se svými přáteli. Tresty, které jsem od našich dostával, byly nejčastěji za pozdní příchody. Pokud jsem přišel pozdě domů, byl jsem potrestán stejnou mincí, nesměl jsem až do zrušení zákazu vystrčit nohy z domu.*“ (Ludvík)

Moji rodiče mě vychovávali společně a vše co se mě týkalo, řešili spolu. Nebyl jsem nějak extra zlobivé dítě, občas jsem zalhal, dostal pětku nebo jsi otevřel pusu na učitelku. Když jsem přišel domů s poznámkou dostal jsem od mámy nebo táty pár facek popřípadě jsem v sobotu místo fotbalu musel doma pomáhat a dál se to neřešilo, naši se neradi v něčem pitvali, trestali okamžitě a pak se jelo normálně dál. Většinou jsem mohl dělat, co jsem chtěl, řekl jsem, kde jsem a s kým a nebyl doma problém, nebyl jsem žádná buхта, která by seděla pořád doma a máma s tatou to brali v pohodě.“ (Tomáš)

Pouze jeden respondent, který výchovu svých rodičů označil za volnou, uvedl, že byl fyzicky trestán, ale to opravdu mírnou formou. „*Měl jsem pohodový život. Věděl jsem vždy, co mám od rodičů čekat. Ve škole jsem byl průměrný žák, nebavila mě. Často jsem nedělal domácí úkoly a dostával poznámky za lajdáctví. Otec mě vždy potrestal lehkým plácnutím vařečkou.*“ (Filip)

5 respondentů uvedlo, že u nich převládal z jejich pohledu přísnější styl výchovy.

V rodinách vládla důslednost, probíhaly časté hádky, respondenti byli často trestáni a to i fyzickými tresty. „*Táta byl důsledný, vše co dělal, se snažil dělat pořádně. V období mého dospívání jsme z důvodu mého nezájmu o školu měli velké konflikty.*“ (Václav)

3 respondenti, kteří byli vychováváni především matkou, mluvili o její výchově jako o přísné a důsledné. „*... maminka je velmi rázná paní a moc se semnou nemazlila, doma panovala zásada škoda facky, která padne vedle.*“ (Karel)

„*Máma na mě byla po odchodu táty přísnější než když táta žil s náma, bála se, že když mi povolí otěže, nebude pak na mě stačit, takže jsem měl daná jasná pravidla, která se*

týkala práce v domácnosti, školy, péče o mladšího bratra, a pokud jsem je nedodržel, přišel okamžitě trest. “ (Miloslav)

*„ Zlobil jsem úplně stejně jako ostatní děti, chodil pozdě domů, dostával poznámky, v období puberty jsem přišel domů opilý, taková klasika. Jediný rozdíl byl, že ostatní kluci dostali vynadáno od táty a já od mámy dostal vynadáno a bonusově ještě zaracha. “
(David)*

Zbylí 4 respondenti popsali výchovu rodičů jako volnou, ale s jasnými pravidly. Všichni se shodují na tom, že mohli cokoli, ale museli dodržovat jasná pravidla, na kterých se s rodiči předem domluvili. Například: *„ Naši mě vychovávali přísně, ale s takovým tím volným rázem. Když jsem něco provedl, táta mi nařezal, zakázal chodit ven, máma mi to ještě chvíli potom dokázala vyčítat, na druhou stranu, když jsem nezlobil nebo se mi něco povedlo, byl jsem pochválen, mohl jsem být dýl venku nebo jsem ve výjimečných případech byl i odměněn dárkem či penězi. “ (Petr S.)*

4.2.3. Hodnoty, ke kterým byli respondenti vychovááni

Tabulka č. 3

	Výchovné hodnoty rodičů respondentů
Luděk	pomoc druhým, především slabším bez očekávání zisku
Jiří P.	hospodaření s penězi, zvláště k šetřivosti
Tomáš	rodinná soudržnost
David	poctivost a slušnost
Miloslav	pravdomluvnost, dělit se spravedlivě o vše a pomáhat druhým
Ondřej	poctivost, pracovitost, zodpovědnost, úcta ke starším
Jiří S.	úcta ke stáří, poctivost, pravdomluvnost a pracovitost
Radim	vzájemná slušnost, vážit jsi starých lidí
Michal	slušnost a cílevědomost
Pavel	svoboda a volnost
Petr S.	odpovědnost a úcta k lidem rodině a stáří
Filip	úcta ke stáří, spolehlivost, přátelství
Karel	nelhat, nekrást, pracovat
Ludvík	úcta ke stáří, úcta k ženám, čestnost, smysl pro fair-play, obrana a pomoc slabším
Petr T.	vedení k pravdě poctivosti a hrdosti na naši zem
Václav	nejvyšší hodnotou je zdraví
Stanislav	úcta k lidem, pracovitost, odpovědnost
Martin	pracovitost, pokora, pomoc slabším
Jan	spolehlivost, pokora a umět přiznat svou chybu

Zdroj: Vlastní výzkum

4.3. Pohled respondentů na současnou českou rodinu

4.3.1. Česká rodina pohledem respondentů

Tabulka č. 4

	Pohledy respondentů na dnešní rodiny
Luděk	Založená více na materiálním způsobu života než na vztazích, nedostatek času na děti.
Jiří P.	Velmi uvolněná morálka, ve výchově dětí vládnu peníze místo citů.
Tomáš	Nezvládnání výchovy dětí, nedostatek času na to je vychovávat.
David	Finančně náročná záležitost.
Miloslav	Upřednostňování materiálních hodnot před mravními zásadami.
Ondřej	Málo času na partnera, na výchovu, velký důraz na majetek.
Jiří S.	Nedostatek času a povrchní komunikace mezi jejími členy.
Radim	Tvoří ji jednotliví účastníci bez pocitu odpovědnosti.
Michal	Stejná jako vždycky.
Pavel	Velké rozdíly, nedostatek času z toho plynoucí nedostatek pozornosti k dětem.
Petr S.	Uspěchaná, nervózní, s touhou po zisku, s nedostatkem času na děti.
Filip	Rozdíly ve hmotném zabezpečení a ve vztazích mezi členy rodiny.
Karel	Neúplnost, problémy se řeší rozvodem ne, vzájemnou pomocí a domluvou.
Ludvík	Pořád taková normální rodinka.
Petr T.	Neúplná, bez společných zážitků.
Václav	Máma, táta, děti pokud to funguje, to rodina, nic jiného.
Stanislav	Ztráta původní hodnoty.
Martin	Velké sociální rozdíly mezi rodinami, ploché citové vztahy.
Jan	Málo času na výchovu dětí, velké finanční náklady.

Zdroj: Vlastní výzkum

16 z 19 respondentů se na dnešní rodinu dívá skeptickýma očima. Především mluví o velkém pracovním vytížení, které způsobuje nedostatek času na výchovu dětí a na komunikaci mezi partnery.

Hodnota rodiny byla podle názoru respondentů částečně nahrazena materiálními hodnotami. Například: „ *Co je rodina? Táta úspěšný manažer, který zná ženu a děti jenom z mobilu? Nebo v horším případě otec není tak úspěšný manažer a oba rodiče musejí celý den vydělávat, aby měla rodina co jíst?? Uspěchaná, nervózní, snaží se vydělat co nejvíc bez komunikace s dětmi.* “ (Petr S.)

3 respondenti se o dnešní rodině nevyjádřili v negativním, ale ani v pozitivním slova smyslu. Rodina je pro ně jasně daná musí zabezpečit všechny její funkce a její členové musejí fungovat jako partneři a ne jako individua. „ *Rodina pro mě znamená vždy to samé rodiče ať rozdílného či stejného pohlaví a děti, kteří žijí společně, tráví společné chvíle, řeší problémy a každý se tam cítí v bezpečí a ví, že se na členy své rodiny může spolehnout.* “ (Michal)

„ *Rodina je pro mě pořád máma, táta a děti. Pokud někdo za rodinu považuje jen matku a dítě je to jeho věc, ale kouzlo rodiny považuji v celku, a když tam jeden člen chybí, už to pro mě rodina prostě není.* “ (Václav)

„ *Pořád je to taková normální rodinka.* “ (Ludvík)

4.3.2. Výchova dětí v české rodině

Tabulka č. 5

	Faktory ovlivňující chování dětí
Luděk	škola, média, spolužáci, internet
Jiří P.	media, především televize a internet
Tomáš	Rodiče
David	Rodiče
Miloslav	rodiče, škola
Ondřej	rodiče (menší), škola, názor společnosti (velký podíl)
Jiří S.	Rodiče
Radim	Kolektiv vrstevníků, sociální síť
Michal	rodiče do 5 let dále společnost a média
Pavel	rodiče, škola, blízké okolí
Petr S.	rodiče, škola, společnost
Filip	rodiče, společnost - negativní
Karel	rodiče, škola a bohužel i média
Ludvík	rodiče, prarodiče, škola, zájmy dětí
Petr T.	Media
Václav	Média
Stanislav	media, společnost
Martin	rodiče, kolektiv vrstevníků, prarodiče
Jan	společnost (negativně)

Zdroj: Vlastní výzkum

Respondentům jsem při rozhovoru položila otázku „ *Kdo v dnešní době nejvíce ovlivňuje chování a vystupování dětí?* “

Jen 3 respondenti si myslí, že na chování a názory dětí mají největší vliv rodiče.

„První vzorce chování získáváme v útlém dětství od matky a otce a většinou se nevědomky držíme celý život. Možná občas vybočíme pod vlivem společnosti, ale v hlavě je máme zaklíněné pořád.“ (Jiří S.)

10 respondentů jsi myslí, že společně s rodiči na chování dětí působí ještě další faktory, především media a společnost, v které vyrůstají.

„Vliv na chování dětí mají především rodiče a společnost, když fungují, u dětí školou povinných je to především třídní kolektiv.“ (Miloslav)

„Chování dětí ovlivňují rodiče a asi z větší části společnost, což je chyba. Dnešní společnost, kde jsou podvody a krádeže na denním pořádku není dobrý příklad pro budoucí generace.“ (Ondřej)

6 respondentů nemyslí, že by rodiče měli nějaký zásadní vliv na chování dětí. Rodiče označili spíše jako doplňky, kteří se snaží chvíli bojovat, ale nakonec podlehnou svým dětem, které jsou ovlivněné společností, médii a vrstevníky, pro svůj klidu a spokojenost svých dětí.

„V televizi je reklama a vám v hlavě běží: takovou blbost mladýmu nikdy nekoupím. Za týden jdete kolem hračkářství a on tu samou věc nutně potřebuje, protože ji má tři čtvrtě třídy a děti se mu a pár dalším smějou, že on ne. Co uděláte, koupíte ji pro jeho a asi i pro svůj klid.“ (Jan)

„Dnešní děti vychovávají média. Internet, televize a rádio určují jejich styl. Většina dětí nevystupuje za sebe, ale jsou to napodobeniny rádoby umělců a moderních ikon, kterých jsou dnešní média plná. Nemají úctu k hodnotám, ke stáří, nezajímají je zkušenosti starších, zajímají se pouze o sebe.“ (Petr T.)

4.3.3. Výchovné hodnoty

Tabulka č. 6 popisuje hodnoty, ke kterým jsou dnes děti vychovávány a hodnoty, které by dle respondentů děti měly uznávat.

Tabulka č. 6

	Uznávané hodnoty	Hodnoty, které by měly být uznávané
Luděk	samostatnost, sebevědomí	odpovědnost za své jednání, úcta k autoritám
Jiří P.	k žádným	úctě k rodičům, finanční kázeň
Tomáš	materialismus	slušnost, ochota, tolerance, soudržnost
David	materialismus, průbojnost	slušnost a poctivost
Miloslav	materialismus	úcta, slušnost, spravedlnost, pracovitost
Ondřej	samostatnost, demokracie	pracovitost, úcta, spravedlnost, slušnost, odpovědnost
Jiří S.	úspěch a materialismus	láska k zemi, místu, kde žijí, úcta ke stáří, ochota pomoci
Radim	samostatnost, materialismus	odpovědnost
Michal	samostatnost, průbojnost	úcta a respekt k druhým lidem
Pavel	materialismus	láska, víra a schopnost pečovat o druhé
Petr S.	bezohlednost, chamtivost, lež	pravdomluvnost, čestnost, přátelství
Filip	agresivita, lež	úcta, přátelství
Karel	materialismus	úcta k druhým
Ludvík	samostatnost, odpovědnost	-
Petr T.	úspěch, samostatnost	pracovitost, odpovědnost
Václav	materialismus	úcta, samostatnost
Stanislav	samostatnost, materialismus	pracovitost, odpovědnost
Martin	materialismus	slušnost, spravedlnost, pracovitost
Jan	materialismus	slušnost, přátelství, úcta, laskavost

Zdroj: Vlastní výzkum

4.4. Výchova dětí v rodině respondentů

4.4.1. Podobné znaky výchovy respondentů a jejich rodičů

Tabulka č. 7

	Podobnost ve výchově	Podobné znaky/rozdíly
Luděk	ano	Vztah s dětmi založený na důvěře.
Jiří P.	ne	Větší pozornost rodičů.
Tomáš	částečně	Uznávání stejných hodnot, především upřímnosti.
David	ne	Věnuje se svému dítěti.
Miloslav	ano	V učení pomoci sourozenci a všeobecně druhým.
Ondřej	ano	Podobné požadavky na děti, jako měli rodiče na něj.
Jiří S.	ano	Důraz na volnost a vyjádření vlastního názoru dětí.
Radim	ano	Snaha mít z dětí slušné lidi, netolerance lži.
Michal	ano	Učení cílevědomosti a spolehlivost.
Pavel	ne	Nemá k dětem stejný vztah jako jeho rodiče k němu.
Petr S.	ano	Volná výchova s jasnými pravidly.
Filip	ano	Podobný styl v trestání, kladen důraz na výchovu k úctě.
Karel	ano	Kombinace obou rodičů po matce důraz na disciplínu po otci hodný tat'ka.
Ludvík	ano	Stejně zákazy a tresty.
Petr T.	ne	Dětem se věnuje více než se jemu věnovali rodiče.
Václav	ne	Vřelejší vztah k dětem.
Stanislav	ano	Uznávání stejných hodnot.
Martin	ano	Poskytnutí dostatku volnosti, důraz na samostatnost
Jan	ano	Inspiruje se v podstatě ve všem.

Zdroj: Vlastní výzkum

4.4.2. Postavení respondentů v jejich rodině

S respondenty jsem probírala otázku toho, jakou roli v rodině mají z jejich pohledu. Dále jsem se zajímala, kdo má na jejich děti větší vliv, jestli oni, jejich manželka či oba rodiče stejný.

Tabulka č. 8

	Postavení respondenta v rodině	Vliv na výchovu dětí
Luděk	rovnocenný s manželkou	oba stejný
Jiří P.	živitel	manželka větší
Tomáš	partner pro děti i manželku	oba stejný
David	živitel	manželka větší
Miloslav	kamarád, učitel, ras	oba stejný
Ondřej	hlava rodiny s krkem manželky	manželka větší
Jiří S.	rovnocenný partner manželce	oba stejný
Radim	vedoucí postavení	otec větší
Michal	táta/manžel, s rovnocenné s manželkou	manželka větší
Pavel	rovnocenný vztah s manželkou	manželka větší
Petr S.	vedoucí, ale partner se svým synem	otec větší
Filip	hlava rodiny, živitel	manželka větší
Karel	hodný taťka s respektem	oba stejný
Ludvík	kašpárek	oba stejný
Petr T.	rovnocenný člen rodiny	oba stejný
Václav	záchranář	otec větší
Stanislav	táta, máma dělám všechno	otec větší
Martin	hlava rodiny	manželka větší
Jan	kamarád, pomocník, táta	otec větší

Zdroj: Vlastní výzkum

7 respondentů uvádí, že s manželkou mají stejný vliv na děti. Podnikají společné aktivity a tráví s nimi přibližně stejně času. Například: „*S ženou se snažíme dětem věnovat co nejvíce času. Pomáháme jim s učením, jezdíme s nimi na výlety dovolené, podporujeme je v jejich zájmech. Snažíme se s nimi trávit jejich volný čas.*“ (Petr T.)

7 respondentů uvádí, že větší vliv na jejich děti má manželka než oni. Jako důvod udávají pracovní vytíženost nebo fakt, že jejich manželka je na rodičovské dovolené a věnuje se dítěti 24 - hodin denně.

5 respondentů tvrdí, že větší vliv na výchovu dětí mají oni. Patří sem 2 rozvedení respondenti, dále Petr S., jenž je vdovec, a respondenti Václav, který tráví s dětmi více, protože své zaměstnání může vykonávat i doma, a Jan, který zůstal po narození syna na rodičovské dovolené a tráví s ním od útlého věku více času než jeho pracovně vytížená přítelkyně.

4.4.3. Žebříček výchovných hodnot respondentů

V rámci rozhovoru jsem požádala respondenty, aby vybrali z 8 hodnot, které jsem jim uvedla. Každý respondent vybral 3 pro něj nejdůležitější a definoval, co pro něj znamenají. Charakteristiky jednotlivých hodnot respondentů jsou zaznamenány v zápisech rozhovorů v příloze mé bakalářské práce.

Hodnoty: Odpovědnost, Poctivost, Pracovitost, Samostatnost, Slušnost, Spolehlivost, Úcta, Víra

Tabulka č. 9

	1. hodnota	2. hodnota	3. hodnota
Luděk	Slušnost	Spolehlivost	Odpovědnost
Jiří P.	Odpovědnost	Pracovitost	Spolehlivost
Tomáš	Odpovědnost	Spolehlivost	Úcta
David	Pracovitost	Slušnost	Poctivost
Miloslav	Slušnost	Odpovědnost	Samostatnost
Ondřej	Poctivost	Pracovitost	Odpovědnost
Jiří S.	Slušnost	Poctivost	Úcta
Radim	Odpovědnost	Spolehlivost	Slušnost
Michal	Odpovědnost	Pracovitost	Slušnost
Pavel	Slušnost	Pracovitost	Víra
Petr S.	Odpovědnost	Samostatnost	Pracovitost
Filip	Úcta	Slušnost	Spolehlivost
Karel	Slušnost	Pracovitost	Samostatnost
Ludvík	Spolehlivost	Samostatnost	Odpovědnost
Petr T.	Poctivost	Pracovitost	Spolehlivost
Václav	Samostatnost	Spolehlivost	Úcta
Stanislav	Pracovitost	Odpovědnost	Úcta
Martin	Pracovitost	Spolehlivost	Samostatnost
Jan	Pracovitost	Úcta	Odpovědnost

Zdroj: Vlastní výzkum

5. DISKUZE

V práci jsem se zaměřila na problematiku týkající se rodiny a výchovných hodnot z pohledu otců pod 40 let. Zajímala jsem se o to, jaký názor mají otcové mladší 40 let na dnešní rodinu, k jakým hodnotám jsou podle nich vychovávány dnešní děti, k jakým hodnotám vychovávají své vlastní děti a zdali jsou otcové mladší 40- ti let ovlivněni způsobem výchovy v jejich původních rodinách.

Respondenti pocházejí z města Benešov či jeho okolí, které spadá do Středočeského kraje. Průměrný věk respondentů je 35 let.

První výzkumná otázka:

Je způsob výchovy respondentů ovlivněn přístupem jejich rodičů k nim v období jejich dětství?

Výchova v rodině je proces soužití blízkých osob. Jedná se o vzájemné působení rodičů a dětí, přičemž je nutné zdůraznit, že podstatný vliv prokazuje vlastní zkušenost, kterou si přinášíme z rodiny původní. Rodiče se mnohdy ke svým potomkům chovají podobně jako jejich rodiče k nim. Z původní rodiny si přinášejí hodnoty, styl výchovy a také pocit odpovědnosti za své blízké (Smahel, 2004).

Výsledky výzkumu týkající se problematiky přenesení zkušeností z dětství do vlastní rodiny potvrzují, že se tento proces uskutečňuje. Čtrnáct z devatenácti respondentů připouští podobnost s chováním rodičů v přístupu ke svým dětem. O shodě mluví především v oblasti nároků kladených na jejich děti, způsobu trestání, nastolení pravidel v jejich rodině a o výchově k podobným hodnotám.

Pouze pět respondentů nevidí podobnost ve výchově své a ve výchově svých rodičů. Rozdíly vidí především v čase tráveném se svými dětmi. Dva z těchto pěti respondentů přiznávají, že jejich rodiče s nimi trávili více času než oni se svými dětmi nyní a naopak, zbylí tři mluví o nedostatku pozornosti a vřelosti vztahů, kterou prožívali ve své původní rodině, a svým dětem se snaží věnovat více ze svého času.

Smahel(2004) uvádí, že rodina může působit na jedince negativními až traumatizujícími zážitky tak moc, že přístup jedince k vlastním dětem a partnerovi se od struktury a funkčnosti v jeho původní rodině radikálně liší.

Cílem první výzkumné otázky bylo zjistit, zdali způsob výchovy v původní rodině ovlivňuje přístup jedinců v jejich rodině vlastní. Nadpoloviční většina respondentů uvedla, že způsob výchovy, který na ně byl aplikován v době jejich dětství, dále používají při výchově ve své současné rodině.

První výzkumná otázka byla zodpovězena

Druhá výzkumná otázka:

Jak vnímají respondenti současnou českou rodinu a výchovné hodnoty v ní?

85% respondentů se na dnešní rodinu dívá skeptickým pohledem, upozorňují na fakt, že se dnešní rodina od dob, kdy oni vyrůstali, změnila. Respondenti o české rodině mluví jako o nestabilní, neúplné skupině s velmi křehkými citovými vazbami, které často jeden či více členů rodinu bez větších problémů pro svůj osobní prospěch přetrhá.

Respondenti také upozorňují na vysoké náklady, které jsou třeba k udržení určitého standartu rodiny, jež se stále zvyšují. Právě potřebu peněz k udržení rodiny a s ní spojenou pracovní vyčíženost partnerů většina respondentů považuje za důvod křehkosti vazeb v ní a posléze i za viníka jejího rozpadu.

Možný (2006) mluví o dlouhodobém poklesu stability rodiny, který je prokázán stále se zvyšující rozvodovostí v ČR. Za hlavní důvod tohoto stavu uvádí uvolnění významných pout, které dříve držela rodinu pohromadě.

Dle Možného (2006) především pokles ekonomického tlaku na stabilitu rodinu způsobuje vyšší procento rozpadlých manželství. Rodina již není představitelem společného majetku a hospodářství, jehož základem je dům, který dříve sloužil nejen k potřebě bydlení, ale představoval také zároveň ekonomickou a výrobní jednotku nezbytnou pro přežití všech členů domácnosti.

V dnešní době již manželství ztratilo potřebu k rodovému majetku a základy skoro každé nové generace jsou pokládány znovu, což způsobuje velké náklady spojené s tlakem na současnou rodinu (Možný, 2006).

Zbýlých 15% respondentů za rodinu považuje pouze úplnou rodinu, která se dle jejich slov skládá z rodičů a jejich potomků žijících ve společné domácnosti.

Co se týče otázky výchovných hodnot v současné české rodině, nadpoloviční většina respondentů se přiklání k názoru, že hlavní výchovnou hodnotou v české rodině je materiální hodnota. Zmiňují se o tom, jak materiální statky a touha po úspěchu nahrazují hodnoty jako je láska, přátelství, pracovitost nebo úcta.

Höschl (2011) potvrzuje názory respondentů. Mluví o problému dnešní rodiny, kde jsou citové vazby a projevy lásky k dětem projevovány hmotnými statky prostřednictvím mobilů, počítačů či moderního oblečení. Dále upozorňuje na fakt, že rodiče díky časové vytíženosti či nezájmu nevěnují svým dětem moc pozornosti a pokud děti chtějí s rodiči navázat kontakt, často jsou odbyty větami typu „*Jdi jsi hrát*“ nebo „*Nemám čas, dělej si co, chceš*“.

Nezájem rodičů a nedostatečná komunikace může vést k psychickým poruchám dětí a v dospívání také ke zneužívání návykových látek (Höschl, 2011).

Cílem druhé výzkumné otázky bylo zjistit pohled otců pod 40 let na současnou českou rodinu a výchovné hodnoty v ní. Většinový podíl respondentů se shodl na momentální nestabilitě současné české rodiny způsobené pracovní zaneprázdněností a nedostatkem času na společné rodinné zážitky, což ohrožuje nejen strukturu rodiny, ale i výchovu budoucí generace.

Druhá výzkumná otázka byla zodpovězena.

Třetí výzkumná otázka

Jaké hodnoty respondenti preferují při výchově vlastních dětí?

Dle výzkumu vyšlo, že pro otce v kategorii pod 40 let jsou nejdůležitějšími výchovnými hodnotami odpovědnost a pracovitost. Jedenáct respondentů tyto dvě hodnoty zařadilo mezi tři nejdůležitější pro výchovu svých dětí. Odpovědnost z pohledu respondentů je důležitá především z důvodu uvědomění si pocitu, že každý čin, který uděláme, má dopad na život náš a život našeho okolí. Pracovitost respondenti definují jako schopnost důležitou k přežití a umění vést spořádaný život bez podvodů a krádeží.

Druhá nejčastěji respondenty jmenovaná hodnota byla slušnost, kterou většina definuje jako schopnost zvládat určité normy slušného chování, které od nás zbytek společnosti očekává. Respondenti mluví o tom, že slušnost jako hodnota se v naší zemi pomalu vytrácí, a proto je důležité ji učit budoucí generace, aby se nevytratila úplně.

Třetí nejčastěji respondenty zmiňovaná výchovná hodnota byla spolehlivost, kterou respondenti definují jako schopnost dodržet svoje slovo.

Dle respondentů je také spolehlivost důležitá k udržení dobrého společenského statusu, protože lidé, kteří jsou nespolehliví, často ztrácejí důvěru druhých a mají problém s udržením pracovní pozice.

Rabušic a Rabušicová (2001), který se zabýval prostřednictvím výzkumu Europeans Values Study výchovnými hodnotami v České republice v roce 1991, 1999 a 2008, mluví o procesu výběru výchovných hodnot jako o velice složitém. Problematiku výchovných hodnot označují jako věčnou otázku, na kterou si každá generace znovu a znovu hledá vlastní odpověď.

Dle poslední publikace European Values Study vydané Rabušicem a Halmanou v roce 2009 je postoj k výchovným hodnotám v České republice neměnný. Od roku 1991 respondenti na první tři nejdůležitější výchovné hodnoty řadí slušnost, pracovitost a ohleduplnost a na poslední příčky svého žebříčku staví náboženskou víru (Rabušic, Halmanová, 2009).

V případě výzkumu Europeans Values study mě udivila stagnace názorů týkajících se důležitosti jednotlivých výchovných hodnot. V souvislosti s politickými změnami, které proběhli v České republice od roku 1989, mě nepřekvapilo, že otázka náboženství v roce 1991 byla na předposledním místě z důvodu, že v občanech mohla přetrvávat stalá blokáce vyjadřování se k tématu víry. Z tohoto bych předpokládala, že se v průběhu let postoj respondentů k víře změní, a překvapilo mě, že místo postupu z předposledního místa hodnoty náboženství klesla v roce 1999 na poslední příčku, na které se objevila i v roce 2008.

Cílem třetí výzkumné otázky bylo zjistit, jaké výchovné hodnoty jsou podstatné pro otce pod 40 let. Výzkum ukázal, že otcové pod 40 let za nejdůležitější hodnotu považují odpovědnost a pracovitost a za nejméně důležitou hodnotu považují víru, kterou jako podstatnou uvedl v rozhovoru pouze jeden respondent.

Třetí výzkumná otázka byla zodpovězena

Čtvrtá výzkumná otázka:

Jak respondenti vnímají své postavení v rodině?

Nadpoloviční počet respondentů svou roli otce v rodině charakterizoval více slovy, neškatulkují se pouze do role živitele, pečovatele či kamaráda, ale mluvili o sobě jako o rovnocenném partnerovi svých dětí a své manželky, nestaví se striktně do jedné role, ale své postavení v rodině popisují jako multifunkční. Šest respondentů sice přiznává, že s dětmi netráví během týdne tolik času jako jejich žena, ale snaží se jim vše vynahradiť o víkendech či dovolených. Mají pocit, že se na chodu života svých dětí podílejí aktivním způsobem.

Tyto respondenty můžeme označit pojmem aktivní otcové, který je v dnešní době velmi moderní. Šmídová (2008) za aktivní otce označuje ty muže, kteří se nebojí o děti pečovat stejně jako jejich žena. Nemají problém pomáhat ženě ve všech činnostech týkajících se péče a výchovy o děti a podílejí se i na chodu domácnosti jinak než přidáváním financí do společné pokladny.

Šoltová (2011) upozorňuje na to, jak jsou aktivní otcové důležití nejen pro správný vývoj dětské osobnosti, ale i postavení ženy, jejich manželky ve společnosti, neboť muž, který se rozhodne ženu střídat například u nemocného dítěte, přispívá ke snížení diskriminace žen na trhu práce. Svým postojem jí pomáhá udržet si pozici na kvalifikovaném místě a přispívá i k udržení dobrých vztahů s jejími kolegy.

Zbylých šest respondentů se dá dle výsledků rozdělit na skupinu otců, kteří mají v životě svých dětí větší vliv než matka a na otce tradiční, kteří se starají především finanční zabezpečení rodiny.

Ve skupině otců, kteří na své děti mají větší vliv než matka, najdeme tři otce, kteří své děti v důsledku rozvodu či smrti jejich manželky vychovávají bez přítomnosti matky dětí, a dva respondenty, kteří jsou ženatí, ale jejich práce není natolik časově náročná jako zaměstnání manželky a přítelkyně.

Pouze tři respondenti z výzkumu se stylizují do role živitele rodiny. Roli živitele rodiny dnes již autoři označují jako tradiční. Například ve výzkumu Podoby otcovství v ČR z roku 2010 najdeme tradičního otce definovaného jako zastánce teorie dělby práce – muž vydělává, žena se stará o děti a domácnost, stoupence tvrdých výchovných trestů, který

si nedokáže představit, že by šel na rodičovskou dovolenou místo své manželky. V ČR je tradiční otcovství zastoupeno asi 39% mužů (Podoby otcovství v ČR, 2010).

Odborníci se shodují na tom, že péče obou dvou rodičů je nejlepším způsobem výchovy neboť kombinuje mužský i ženský vzor, které pro svůj život děti vidět potřebují. (Budínský, 2010).

Výzkum potvrdil, že v dnešní době se přichází od tradičního otcovství, kdy otec byl pouze v roli živitele k roli, kdy se otec vystupuje jako rovnocenný člen rodiny, který se zajímá o život svých dětí a chod rodiny.

Ačkoli jsou přístupy otců k rodině v mém výzkumu rozdílné, sympatizují s otci, kteří se podílejí na výchově svých dětí a chodu domácnosti společně s manželkou.

Myslím si, že děti, které jsou během života vychovávány oběma pohlavími a odmalička vidí, že mezi dospělými panuje harmonie a spolupráce, mají větší šanci vytvořit v budoucím životě harmonický vztah a dokáží lépe pochopit a respektovat názory druhého pohlaví.

Čtvrtá výzkumná otázka byla zodpovězena

6. ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo zaměřit se na problematiku výchovných hodnot v současné rodině z pohledu otců pod 40 let.

Při zpracování tohoto výzkumného úkolu byly sledovány další dílčí cíle, které souvisí s touto problematikou a zformulovány do těchto výzkumných otázek:

- 1) Je způsob výchovy respondentů ovlivněn přístupem jejich rodičů v období jejich dětství?
- 2) Jak vnímají respondenti současnou českou rodinu a výchovné hodnoty v ní?
- 3) Jaké hodnoty respondenti preferují při výchově vlastních dětí?
- 4) Jaké postavení mají respondenti ve své rodině?

Výzkumu se účastnilo 19 otců mladších 40 let, žijící v městě Benešov či jeho okolí.

Výsledky výzkumu ukázaly, že výchova dětí respondentů je ovlivněna fungováním jejich původní rodiny. Respondenti ke svým dětem přistupují podobně jako jejich rodiče k nim. Volí stejné formy trestání, učí děti stejným hodnotám a v jejich rodině panují stejná nebo alespoň podobná pravidla jako měli respondenti domluvené se svými rodiči v období dospívání a dětství.

Většina respondentů se na současnou českou rodinu dívá skeptickým pohledem. Mluví o časté rozvodovosti, která způsobuje nestabilitu a neúplnosti současné české rodiny. Nadpoloviční většina respondentů vidí největší problém ve finanční zatíženosti rodiny, která má dle jejich slov vliv také na výchovu dětí, jež jsou vychovány podle názoru respondentů k uznávání materiálních hodnot.

Z dalších výsledků výzkumu vyplívá, že dnešní otcové pod 40 let považují za důležité naučit své děti pracovitosti, odpovědnosti za své činy, slušnosti a spolehlivosti. Pokud bychom měli hodnoty seřadit do žebříčku tří nejdůležitějších výchovných hodnot otců pod 40 let, vypadal by takto: Na prvním místě pracovitost a odpovědnost (označeny 11 respondenty), na druhém slušnost (označena 9 respondenty), na třetím spolehlivost (označena 8 respondenty).

Poslední výzkumná otázka se týkala postavení respondentů v jejich rodině. Většina respondentů se označila za rovnocenného člena rodiny, který je partnerem své manželce či partnerce a také svým dětem. Výzkum ukázal, že tradiční role otcovství, kdy se otec považoval pouze za živitele rodiny, je pryč, a otcové pod 40 let projevují zájem o výchovu svých dětí a podílejí se na chodu rodiny i jinak než pouze zabezpečením finanční stránky.

Myslím si, že cíle práce byly splněny.

Je tedy možné konstatovat, že práce přináší dostatečné množství dat pro stanovení následujících hypotéz, jež by bylo možné testovat kvantitativní cestou:

Hypotéza č. 1: Otcové pod 40 let aplikují na své děti podobný styl výchovy jako jejich rodiče na ně.

Hypotéza č. 2: Materiální hodnoty ovlivňují struktura a funkce současné české rodiny.

Hypotéza č. 3: Otcové pod 40 let chtějí své děti naučit odpovědnosti a pracovitosti.

Hypotéza č. 4: Role otce živitele byla ve společnosti nahrazena aktivní formou otcovství.

7. KLÍČOVÁ SLOVA

Hodnoty

Otec

Otcovství

Rodina

Výchova

8. ZDROJE

BIDDULPH, Steve. *Mužství: Jak zvládat všechny mužské role*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-209-6.

BUDINSKÝ, Libor. Sám na dítě. In: *Tátové – táta a dítě*. [online] . 2010. [cit. 20.4.2012]. Dostupné z: <http://www.tatove.info/sam-s-ditetem-1.html>.

Český demografický úřad. *Demografická příručka 2009*. [online]. 23.11.2010. [cit.26.3.2012] Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/4032-10>.

DISMAN, Miloslav: *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 978-80-2460 -139-7.

DUDOVÁ, Radka. *Otcovství po rozchodu rodičovského páru*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2008. ISBN 978-80-7330-136-6.

DUFFKOVÁ, J., URBAN, L., DUBSKÝ, J. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-123-6.

DUNOVSKÝ, Jiří. *Sociální pediatrie*. Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-254-9.

EYR, Richard, EYROVÁ, Linda. *Jak naučit děti hodnotám*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-360-9.

FISCHER, Slavomil. Sociální patologie. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2781-3.

GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha: Argo, 1997. ISBN 80-7203-124-4.

GILLNEROVÁ, Ilona a kol. *Psychologické aspekty změn v české společnosti*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2798-1.

HARTL, Pavel, HARTLOVÁ Helena. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-569-1.

HENDL Jan, *Kvalitativní výzkum: Základní metody aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HOSCHL, Cyril. Záhada partnerských vztahů *In: Záhada duše*. [televizní dokument] 12.7.2011. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10214731958-zahady-duse/210572231050002-zahada-partnerskych-vztahu/video/>.

CHMELAŘOVÁ, Marie. Tátové v historii. *In: Aktivní otcovství*. Brno: Nesehnutí, 2008. ISBN 978-80-903228-9-1.

KALAŠOVÁ, Barbora. Děti starověku. *In: Antika .cz* [online] 10.9.2004 [cit. 23.2.2012]. Dostupné z: <http://antika.avonet.cz/article.php?ID=1503>.

KOCIÁNOVÁ, Renata. Personální činnosti a metody personální práce. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2497-3.

KOHOUTEK, Rudolf. Zájmy, potřeby a hodnotové orientace člověka. In: Psychologie v teorii a praxi. [online] 3.12. 2009 [cit.25.3.2012]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0912/zajmy-a-hodnotove-orientace-cloveka>.

KRAUS, Blahoslav. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

LANGMEIER, Josef; KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. Praha : Grada, 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.

MAŘÍKOVÁ, Hana. Rodina: Proměny mateřství, otcovství a rodičovství. In: *ABC feminizmu* 40- 50 s. Brno: Nesehnutí, 2004. ISBN 80-903228-3-2.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Po dobrém, nebo po zlém?*. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-270-6.

MATOUŠEK, Oldřich. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha : Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-19-9.

MLČOCH, Zbyněk. Rozvod manželství a děti - působení na dětskou psychiku. In. *Zbyněk Mlčoch.cz* [online] 23.11.2008. [cit.13.4.2012]. Dostupné z: <http://www.zbynekmlcoch.cz/informace/vztahy/vychova-deti/rozvod-manzelstvi-a-deti-pusobeni-na-detskou-psychiku>.

MIKŠÍK, Oldřich. *Psychologická charakteristika osobnosti*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1304-8.

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. Národní zpráva o rodině [on-line] 2004. [cit. 10. 1 2012]. Dostupné na: <Http://www.mpsv.cz/scripts/clanek.asp?lg=1&id=5942>.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní výzkum a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.

MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. ISBN 80-86429-58-X.

NOVÁK, Tomáš. *Vztah otce a dcery*. Praha : Portál, 2009. ISBN 978-80-247-2078-4.

Podoby otcovství v ČR. In: *Táto jak na to?* [online] 23.4. 2010 [cit.19.4.2012].
Dostupné z: <http://www.tatojaknato.cz/odborne-informace>.

POLI, Osvaldo. *Srdce táty. Kostelní Vydří* : Karmelitánské nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7195-408-8.

PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška; MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-416-8.

RABUŠIC, Ladislav. . *Kde ty všechny děti jsou?* Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. ISBN 80-86429-01-6 .

RABUŠIC, Ladislav., HAMANOVÁ, Jana. *Hodnoty a postoje v ČR 1991 – 2008*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-2104-952-9.

RABUŠICOVÁ, Milada., RABUŠIC, Ladislav. *České výchovné hodnoty: tradiční nebo moderní?* In : RABUŠIC, Ladislav *České hodnoty 1991 - 1999*. Sborník prací Fakulty sociálních studií brněnské univerzity. Brno: Masarykova univerzita, 2001. s. 127-147. ISBN 80-210-2623-5.

REICHEL, Jiří. Kapitoly ze systematické sociologie. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2594-9.

SINGLY, François de. *Sociologie současné rodiny*. Praha : Portál, 1999. ISBN 80-7178-249-1.

SMAHEL, Rudolf. Výchova k odpovědnému rodičovství In: Sdb.cz [online] 31.5.2007
[cit. 21.2.2012]. Dostupné z: <http://www.sdb.cz/ke-stazeni/odborne-seminare/>.

SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2007. ISBN 80-7178-559-8.

STRAUSS, Anselm., CORBINOVÁ, Juliet. Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie. Brno: Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-X.

ŠMÍDOVÁ, Iva. Aktivní otcové. In: *Aktivní otcovství*. Brno: Nesehnutí, 2008. ISBN 978-80-903228-9-1.

ŠOLTOVÁ, Jitka. Sladuje máma, sladuje táta - zamyšlení nad aktivním otcovstvím. IN: *Aktivní máma.cz* [online]. 31.8.2011 [cit. 19.4.2012]. Dostupné z: <http://aktivnimama.cz/slazuje-mama-slazuje-tata-%E2%80%93-zamysleni-nad-aktivnim-otcovstvim/>.

ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. Dítě a rozvod rodičů. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3181-0.

ŠUBRT, Jiří, BALOUN, Jan. Soudobá sociologická teorie. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2457-7.

ŠULOVÁ, Lenka. Partnerské vztahy, manželství a rodičovství. In: *Planování rodiny.cz*. [online]. 1.2.2008 [cit. 23.2.2012]. Dostupné z: <http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cisloclanku=2008020102>.

YABLONSKY, Lewis. Otcové a synové. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-075-8.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-308-0.

VÝROST, Jozef, SLAMĚNÍK, Ivan. Aplikovaná sociální psychologie 1. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-269-6.

ZOJA, Luigi. *Soumrak otců. Archetyp otce a dějiny otcovství*. Praha: Prostor, 2005. ISBN 80-7260-145-8.

9. PŘÍLOHY

Příloha 1: Rozhovory s respondenty

Rozhovory s respondenty

Luděk

Luděk je starý 39 let. Je ženatý má dvě vlastní dcery staré 14 a 17 let. Bydlí v městě Benešov. Vystudoval vysokou školu.

Dětství a dospívání Ludřka

Luděk vyrůstal v úplné rodině. Říká, že k matce měl bližší vztah než k otci. „ *Máma semnou byla doma a táta byl pořád v práci, skoro jsme se neviděli, občas o víkendech, když táta zrovna nepracoval. Později táta už nepracoval, ale já jsem se přestěhoval do Prahy kuli škole, takže jsem se tak trochu minuli.* “

O výchově svých rodičů Luděk mluví jako o volné. „ *Byl jsem od mala celkem hodné dítě a naši mi dávali velkou volnost. Mohl jsem dělat, co jsem chtěl, a když jsem něco provedl, musel jsem si to vyžrat sám.* “

Ludřka jeho rodiče vedli především k šetrivosti a umění hospodařit s penězi.

Pohled Ludřka na současnou českou rodinu

Dle Ludřka je současná česká rodina založena spíše na materiálním způsobu života než na vztazích. „ *Každý se žene za penězi kariérou, vztahy mezi lidmi jsou napjaté. Velká spousta lidí spolu komunikuje pouze pomocí mobilů nebo sociálních sítí. Rodina je založená více na materiálním způsobu života než na vztazích, nedostatek času na děti.*

O dětech se Luděk vyjadřuje jako o sebevědomých a samostatných, nepoužívá však tyto vlastnosti v dobrém slova smyslu. „ *Srší sebevědomí, jsou samostatné, ale nemají žádný pocit odpovědnosti za sebe, natož za někoho jiného. Rodič na dítě nemá již takový vliv jako dříve, dnes jsou hlavní vychovatelé škola a media.* “

Výchova dětí v rodině Luďka

Luděk vidí podobné znaky výchovy ve své rodině a přístupem svých rodičů.

„ S manželkou dáváme dětem velkou volnost, jako dávali rodiče mně. Vztah, co máme s dětmi je založený především na důvěře. Starší dcera je už skoro dospělá, snažíme se s ní podle toho jednat, s mladší momentálně mlátí puberta, takže občas musí přijít nějaký zákaz, ale není to nic radikálního.“

Své postavení v rodině Luděk označuje jako rovnocenné s manželkou. *„ Děti už o naši péči s manželkou moc nestojí, ale občas společně vyrazíme všichni na společný výlet, s mladší dcerou jezdím o víkendech na zápasy. Všichni bydlíme společně doma, takže se na chodu domácnosti musí podílet každý.“*

Výchovné hodnoty Luďka a jejich charakteristika

1. Slušnost - *„Dodržení základů slušného chování odpovídající zvykům dané společnosti“*
2. Spolehlivost - *„Stát si za daným slovem. To co jednou slíbím nebo řeknu, musím dodržet.“*
3. Odpovědnost – *„Umět si uvědomit možné následky svého chování.“*

Jiří P.

Jiří P. je 38 let starý, ženatý. Společně s manželkou vychovává jejího syna z předešlého vztahu starého 16 let a jejich společnou dceru ve věku 12 let. Bydlí v rodinném domě v městě Benešov a má vysokoškolského vzdělání.

Dětství a dospívání Jiřího P.

„Vyrůstal jsem společně s matkou i otcem, občas mě hlídala babička, občas děda, všichni se o mě starali společnými silami, ale nejbliže jsem měl k matce. Je to přece první žena mého života a jsem na světě především díky ní.“

Jiří P. výchovu rodičů popisuje jako volnější, ale s jasnými pravidly.

„Mohl jsem si celkem vždycky dělat, co jsem chtěl, rodiče neměli nikdy důvod mě trestat. Od dětství jsem jasně věděl, co musím, a naopak co nesmím, rodiče mě vedli především k úctě k druhým lidem a šetrivosti penězi a toho jsem se držel.“

Ve škole jsem měl vždy dobré výsledky, nebyl jsem drzí ani na rodiče ani na vyučující, plnil jsem své povinnosti, byl jsem pohodové dítě, nepamatuji si, že bych od rodičů dostal někdy nějaký trest.“

Pohled Jiřího P. na současnou českou rodinu

V současné době dle Jiřího P. vládne v českých rodinách velmi uvolněná morálka.

„Zdá se mi, že dnešní děti mohou všechno, rodiče se o ně moc nezajímají, často problémy týkající se jejich dětí omlouvají nebo přehlíží. Děti jsou často ovlivněny televizí a internetem.“

Jiří P. je přesvědčený, že dnešní děti nejsou vychovávány k žádným hodnotám. *„Pod slovem hodnota si představím úctu k starším, odpovědnost, spořivost nebo srdečnost a momentálně nemám pocit, že některá z těchto hodnot je v naší společnosti preferovaná.“*

Výchova dětí v rodině Jiřího P.

Jiří P. sám sebe označuje jako živitele rodiny. Podobnost mezi tím, jak on vychovává své děti a přístupem jeho rodičů k němu, nevidí. „ *Mám svou soukromou firmu, která momentálně velice slušně prosperuje, ale je to na úkor rodiny. Nemám moc času na fotbalové zápasy syna nebo chodit na rodičovské schůzky dcery. Všechny věci, které se týkají dětí a chodu rodiny řeší manželka.* ”

Jiří P. přiznává, že o svých dětech toho moc neví. Informace týkajících se dětí, které mu manželka předává, se týkají především jejich školních výsledků. Svůj postoj k dětem obhájí slovy: „*Večer, když přijdu domů, už nemám chuť moc komunikovat a myslím, že děti se mnou také ne. Pozdravíme se a to je tak všechno. Vím, že s manželkou si obě naše děti povídají a řeší s ní i problémy, a když se o děti zajímá alespoň jeden rodič, tak to stačí.* ”

Výchovné hodnoty Jiřího P. a jejich charakteristika:

1. Odpovědnost - „ *Vědět, že všechno co uděláme, má nějaký dopad* ”
2. Pracovitost - „*Bez práce nejsou peníze a bez peněz nikdo nepřežije.*”
3. Spolehlivost - „*Důležitý faktor při snaze udržet si práci.*”

Tomáš

Tomáš je starý 37 let, ženatý. má dvě dcery ve věku 1 rok a 6 let. Bydlí v malém městě vzdáleném 12 km od Benešova. Má ukončené středoškolské odborné vzdělání.

Dětství a dospívání Tomáše

Tomáš vyrůstal v úplné rodině, na jeho výchově se kromě rodičů nepodílel nikdo jiný. Říká, že s oběma rodiči měl stejný vztah. „*Moji rodiče mě vychovávali společně a vše, co se mě týkalo, řešili spolu. Nebyl jsem nějak extra zlobivé dítě, občas jsem zalhal, dostal pětiku nebo si otevřel pusu na učitelku. Když jsem přišel domů s poznámkou, dostal jsem od mámy nebo táty pár facek popřípadě jsem v sobotu místo fotbalu musel doma pomáhat a dál se to neřešilo, naši se neradi v něčem pitvali, trestali okamžitě a pak se jelo normálně dál. Většinou jsem mohl dělat, co jsem chtěl. Řekl jsem, kde jsem a s kým, a nebyl doma problém. Nebyl jsem žádná buхта, která by seděla pořád doma, a máma s tátou to brali v pohodě.*”

Pohled Tomáše na současnou českou rodinu

Tomáš se na současnou českou rodinu dívá skeptickýmá očima. „*Mám pocit, že větší množství rodin nezvládá výchovu dětí, je to asi i dobou a prostředím ve kterém se děti pohybují. Rodina jako taková se nezměnila, ale její členové ano, většina dospělých myslí především na svou práci a věnují se především jí, na děti nemají čas a svou nepřítomnost dětem kompenzují většinou penězi. Výchova dětí je dnes o dost víc benevolentní než za nás. Přílišná volnost, nezáměr rodičů a dostatek peněz v dětech vyvolá pocit, že jsou starší, přicházejí o léta dětství a o starosti dospělých se začínají starat o moc let dřív, než to bylo za nás.*”

Za největší problém dnešní rodiny Tomáš považuje, že rodiče místo toho, aby své děti učili k slušnému chování, ochotě a toleranci k druhým, učí je myslet pouze na sebe a dělat vše ve svůj prospěch. „*Člověk by měl mít ostré lokty, ale ne jít přes mrtvoly, naše*

společnost by si měla konečně uvědomit, že ve skupině je síla a pokud si tady všichni budeme házet klacky pod nohy a budeme k tomu vychovávat i naše děti, tak naše společnost moc dlouho nevydrží.

Výchova dětí v rodině Tomáše

Tomáš spatřuje pouze částečnou podobnost ve výchově své a jeho rodičů. „S manželkou o děti projevujeme větší zájem. U mladší dcery je to jasné, je to batole, které potřebuje nepřetržitý dohled. Pozoruji to především u starší dcery, když mně bylo 6, udělal jsem věci do školy a letěl jsem rovnou ven, naši mě nechali. Dnes dcera přijde ze školy, manželka se s ní učí, po učení si hrají společně s mladší dcerou, pomáhá manželce doma a se mnou pak chodí ven nebo třeba do bazénu, ale ven ji samotnou prostě takhle malou pustit nemůžeme. Jde především o naše obavy. Možná jsme zbytečně srabi, ale kdo se kouká na televizi, nemůže se nám ani trochu divit.

Stejně jako rodiče, ale kladu důraz na upřímnost a nerespektuji lež. "

O svém postavení v rodině mluví jako o rovnocenném. „ S manželkou jsme partnery a všechny věci řešíme společně. Co se týče péče o děti, přes týden má navrch manželka, která je doma s mladší dcerou, já se vše snažím vynahradiť o víkendech především mladší dceři, která občas, když se vracím z práce domů, už spí. Starosti, které se týkají domácnosti, máme rozdělené. Já dělám, vše co se týká péče o auta a zahradu, oprav na baráku, manželka se stará o chod domácnosti."

Výchovné hodnoty Tomáše a jejich charakteristika

1. Odpovědnost - „Děti musí vědět, že za, to co udělají, ponesou vždy následky."
2. Spolehlivost - „Pokud nedodržíte to, co slíbíte, lidé jsi vás zaškatulkují jako toho, kdo neplní sliby, nebudou chtít od Vás práci a ani o oni vám nepomohou, nedodržen to co slíbíte, dnes, kdy je každý snadno nahraditelný, se nevyplácí, platí to především v profesním životě."

3. Úcta - „Umět vyjádřit úctu k druhému člověku je vlastnost, která se cení a v životě se může často hodit.“

Obě děti Tomáše jsou malé, nemá s nimi žádné potíže, uvádí, že je s manželkou učí mluvit pravdu a umění pomoci druhým prostřednictvím vlastního příkladu. „Děti se učí podle toho, co vidí doma. Pokud budeme na sebe doma s ženou sprostí, zlí a podkopávat sobě navzájem nohy, naše děti budou dělat totéž, a to ani jeden z nás nechce.“

David

David je starý 28 let, s ženou mají roční dceru, žijí v městě Benešov. Má dokončené středoškolské vzdělání.

Dětství a dospívání Davida

David vyrůstal v úplné rodině, v rozhovoru často zmiňoval matku, která byla ženou v domácnosti a měla na respondenta velký vliv. „Co si pamatuji, tak máma s tátou měli činnosti týkající se rodiny rozdělené. Táta se staral o chod rodiny po finanční stránce a máma o vše ostatní co se rodiny týkalo. Mezi mými rodiči byl velký věkový rozdíl a měli mě v pozdějším věku. Otec byl o 12 let starší než matka, pracoval mimo město, často cestoval do zahraničí. Když dorazil domů, stávalo se, že na mě prostě neměl náladu, občas se zeptal na známky, ale to bylo všechno. Nikdy jsi semnou nešel zahrát fotbal nebo na kolo, všechny tyto záležitosti obstarávala máma. Když jsem byl dítě, tak mi to nevadilo, nebyl jsem zvyklý na nic jiného, tak mi to přišlo normální. S odstupem času mi je líto, že jsem tátou neměl příležitost poznat víc a že ani on neměl o mě větší zájem.“

Přestože do výchovy Davida otec nezasahoval, nemá respondent pocit, že by se vyvíjel jinak než ostatní kluci. „Zlobil jsem úplně stejně jako ostatní děti, chodil pozdě domů, dostával poznámky, v období puberty jsem přišel domů opilý, taková klasika jediný rozdíl byl, že ostatní kluci dostali vynadáno od táty a já od mámy dostal vynadáno a bonusově ještě zaracha. Máma chtěla, aby ze mě vyrostl poctivý a slušný otec, a myslím, že se jí to povedlo.“

David otcův nezájem k vlastní osobě komentuje slovy: „*To, že na mě táta neměl čas, na mě nezanechalo žádné následky, odnesl jsem si z toho jen předsevzetí, že se nikdy nechci chovat ke svým dětem jako on ke mně.*“

Pohled Davida na současnou českou rodinu

Pro Davida rodina znamená jistotu, na kterou se může spolehnout, a kde najde lidi, o které se může opřít. Říká však, že podmínky, které v dnešní době panují pro založení rodiny a pro výchovu dětí, jsou velice obtížné. „*Žijeme v době, kdy podmínky pro vytvoření rodiny jsou dost mizerné. Pokud chcete rodinu uživit, musíte být nonstop v práci a na děti vám nezbyvá moc času. V našem případě, kdy dceři je jeden rok a manželka je na rodičovské, není nikde problém, ale děsím se už teď dne, kdy naše malá bude chodit do školy a my, i když nás to bude štvát tak na ni nebudem mít tolik čas. Ona se chytne špatné party a bude vysedávat někde na lavičce s flaškou stáčeného vína a cigárem ruce ve 13 letech. To je moje asi nejhorší představa, kterou vidím každý den u cizích dětí, které potkávám pravidelně po cestě z práce. U dětí dnes pozorují sebevědomé chování, věří si, jsou průbojné, zakládají si na tom, jak vypadají. Značkové věci a mobily jsou pro ně základem pro život. Dítě ve škole bez mobilu nebo oblečené v teplákách nemůže obstát.*“

Výchova dětí v rodině Davida

Vzhledem k tomu, že jeho manželka je momentálně na mateřské dovolené staví se do pozice živitele rodině. S manželkou mají podobný pohled na průběh výchovy jejich dcery.

„*Malá asi před měsícem začala chodit. Všechno bere do ručiček, často s něčím hodí. S manželkou jí řekneme, že to nesmí nebo ji plácneme přes ručičku, ale dcera zkouší dál, co vydržíme, takže i když má „zákaz“ otevírání šuplíků, tak všechny šuplíky v jejím dosahu misí být svázané tak, aby se do nich nedostala. Myslím si, že se dítě právě kolem jednoho roku života začíná učit, co smí a co ne. S manželkou uznáváme teorii, že*

přílišná opatrnost ze strany rodičů škodí, takže malou necháme klidně sáhnout na vložnou plotýnku, aby se spálila a věděla, že to opravdu pálí."

Výchovné hodnoty Davida a jejich charakteristika

Co se týče výchovných hodnot, má David jasno. Chce, aby z dcery vyrostl slušný a poctivý člověk, myslí si, že nejlepší způsob je jít dětem vlastním příkladem.

1. Pracovitost - *„Pokud se dítě nenaučí pracovat, nikdy se nebude žít poctivě."*

2. Slušnost - *„Za slušného člověka považuji toho, kdo nekrade, nelže, nepodvádí a žije se prací. Chci svoje děti naučit, že jde žít slušně i bez podvodů."*

3. Poctivost - *„Věřím přísloví – s poctivostí nejdál dojdeš."*

Miloslav

Miloslav je starý 38 let. Je ženatý, má dva syny ve věku 12 a 10 let. Vystudoval vysokou školu.

Dětství a dospívání Miloslava

Miloslav od 8 let vyrůstal po rozvodu svých rodičů od 8 let pouze s matkou. O otci se v rozhovoru nezmiňuje, nemá k němu vytvořený žádný vztah. *„O otci nic nevím a ani vědět nechci. Dodnes jsem mu neodpustil, že od mámy a ode mě odešel. On o mě nejevil zájem 30 let mého života, tak nechápu, proč bych se měl o něj zajímat já.“*

O výchově své matky Miloslav mluví jako o přísné, jako důvod uvádí nepřítomnost jeho otce v rodině. *„Máma na mě byla po odchodu táty přísnější, než když táta byl doma. Myslím, že se bála, že když mi povolí, otěže nebude pak na mě stačit. Měl jsem daná jasná pravidla. Musel jsem pomáhat v domácnosti, plnit své povinnosti do školy a často se starat o mladšího bratra. Pokud jsem něco nesplnil, přišla nějaká sankce. Další věc, za kterou jsem byl od matky trestán, bylo lhaní.*

Pohled Miloslava na současnou českou rodinu

Miloslav považuje za největší problém dnešní rodiny upřednostňování materiálních hodnot před mravními zásadami. „*Rodiče se ženou za ziskem, k tomu často potřebují lepší uplatnění. Já sám jsem si musel dodělávat vzdělání a musel obětovat volný čas, který jsem mohl být s dětmi. Peníze v této době hýbají světem a nikdo bez nich nemůžeme přežít.*“

Výchova dětí je dle Miloslava také ovlivněna materiálními hodnotami. „*Často se stává, že v rodině je peněz nedostatek a řešení tohoto problému je na každodenním programu. Když děti každý den slyší, že kvůli penězům nemůžou mít to, co si tolik přejí, je jasné, že budou naučeni, když máš peníze, máš to, co chceš. Bojím se, že hodnoty jako je úcta, spravedlnost a slušnost budou nahrazeny hodnotou materiálních věcí.*“

Podle Miloslava je výchova především výchovou rodičů. „*Vliv na výchovu dětí mají především rodiče, když fungují, a u dětí školou povinných také školní kolektiv.*“

Výchova dětí v rodině Miloslava

Miloslav vidí podobnost ve výchově své a v přístupu jeho matky. „*Stejně jako máma mě, učím kluky pravdomluvnosti a aby pomáhali navzájem sobě a taky neodmítali pomoci druhým.*“

Výchovu svých dětí Miloslav řeší společně s manželkou. „*Věci týkající se rodiny a výchovy kluků řešíme s manželkou společně. Doufám, že mě kluci berou jako kamaráda, ale snažím se být i jejich učitelem, který předává zkušenosti, a když přijde jejich období zlobení, dokážu být pěkný ras.*“

Po dokončení studií tráví Miloslav se svými dětmi většinu svého volného času „*Když jsem studoval často jsem kluky odháněl, snažím se jim to teď vynahradiť. Jezdíme často na kolech, v zimě na lyže a doma hraje hodně společenských her.*“

Výchovné hodnoty Miloslava a jejich charakteristika

1. Slušnost
2. Odpovědnost
3. Poctivost

Miloslav své výchovné hodnoty definoval takto: *„Pokud se moje chování shoduje s psanými i nepsanými normami společnosti, uvědomuji si odpovědnost sám za sebe a za své blízké. Poctivé chování je nezbytnou součástí slušného života.“*

Ondřej

Ondřej je starý 35 let, je ženatý, má dvě děti ve věku 15 a 8 let. Žije v bytě v městě Benešov. Vystudoval střední školu.

Výchova a dětství Ondřeje

Ondřej uvedl, že vyrůstal společně s matkou a otcem. Jeho vztah k rodičům se v průběhu let měnil. *„S matkou nás spojovaly mateřské zájmy a škola. Později, když jsem se už učil sám a odmítal se držet máminy sukně, jsem začal pomáhat tátovi v práci, chodil s ním na fotbal, na hokej, trávil jsem s ním hodně času, řešil s ním všechno možné. Stala se z nás na pár let nerozlučná dvojka.“*

O výchově svých rodičů mluví Ondřej jako o přísné. *„Ve srovnání s ostatními dětmi kladli moji rodiče větší důraz na mou přípravu do školy, musel jsem chodit vždy dřív domů než ostatní.“*

Ondřej podle svých slov byl veden rodiči k poctivosti, pracovitosti, zodpovědnosti a úctě ke starším.

Pohled Ondřeje na současnou českou rodinu

Ondřej porovnává rodinu v současné době s rodinou v době, v které vyrůstal. „*V současné době mají dospělí méně času na děti i na partnera než v minulosti, klade se větší důraz na peníze a majetek všeobecně než na city a komunikaci mezi nimi a s tím je pak svázaný tvořící se pohled dětí na svět jako takový.*“

Dle Ondřeje jsou dnešní děti vychovávány k samostatnosti a demokracii. Ondřej si však nemyslí, že děti s těmito hodnotami umějí dobře zacházet. „*Rodiče se možná občas ještě snaží ovlivnit dítě a vést ho k hodnotám jako je úcta, slušnost a poctivost. Děti jsou však z větší části ovlivněny společností, které jim do budoucího života nedává dobrý příklad. Dnešní děti jsou samostatné a mají na věci vlastní názor, což je v dnešní době společností ceněno. Často si ale neuvědomují, jaké následky mohou mít jejich slova nebo jejich chování, neumějí nést odpovědnost za své činy.*“

Výchova dětí v Ondřejově rodině

Ondřej vychovává své děti společně s manželkou. Ve stylu své výchovy je ovlivněn svými rodiči. „*Mám na děti podobné požadavky jako měli na mě moji rodiče, ale myslím si, že jsem mírnější a tolerantnější ke svým dětem než byli rodiče ke mně.*“

Ondřej své postavení v rodině komentuje slovy: „*Jsem hlava rodiny s krkem manželky, která hlavou otáčí. Myslím si, že mě děti berou jako toho klidnějšího a mírnějšího rodiče a občas se snaží u mě schovat před manželkou.*“

Ondřej myslí, že manželka tím, že v týdnu s dětmi tráví více času, má na ně větší vliv. „*Přes týden chodím domů později než manželka, a tak pouze s dětmi občas píšu domácí úkoly. Méně závažné problémy s dětmi řeší manželka, pokud se jedná o něco většího, řešíme to společně. Dětem především synovi se věnuji o víkendech, kdy sportujeme a nebo vyrážíme na výlety.*“

Výchovné hodnoty Ondřeje a jejich charakteristika

1. Poctivost – „*Ve smyslu nekrást, ale i poctivé jednání s lidmi okolo mne , nelhat, říkat, co si myslím apod.*”
2. Pracovitost – „*V dnešní době opravdu nezbytná vlastnost pokud chcete mít dobrou práci nebo alespoň nějakou, ale také pro dobrý pocit z jakékoli činnosti, kterou začnu.*”
3. Odpovědnost – „*Ke své rodině -uživit ji , ke svému zaměstnavateli – splnit své povinnosti, k sobě samotnému – jsem dobrý člověk ? Prvně jmenované hodnoty by se bez ní těžko naplňovaly.*”

Jiří S.

Jiří S. je 39 let starý, má dvě děti. 20 – ti letého syna, kterého má se svou bývalou manželkou, a 4 měsíční dceru, kterou má se svojí současnou přítelkyní. Vystudoval vysokou školu.

Dětství a dospívání Jiřího S.

Jiří S. vyrůstal v úplné rodině. Vztahy s rodiči považuje za dobré. Nemyslí si, že měl k jednomu z rodičů blíže. „*S mámou a tátou jsem měl rovnocenný vztah. Vše se u nás řešilo společně. Nikdy jsem neměl problém se některému rodiči svěřit. Problémy týkající se školy jsem řešil především s matkou a s tátou většinou věci kolem sportu, hlavně fotbalu. Věděl jsem ale, že to, co řeknu mámě, bude vědět táta a naopak, neměli jsme před sebou žádné velké tajnosti. Mohl jsem doma říct všechno, měli jsme nepsané pravidlo „lásky a demokracie bez fyzických trestů“.*”

Jiří S. popisuje výchovu v rodině jako volnou. „*Naši mě nikdy nic nepřikazovali jen mi dávali doporučení bylo to takové nenápadné vedení k tomu, co oni považovali za správné. Mluvili se mnou, řekli mi jaké mám možnosti, co se zdá nejrozumnější jim, ale ať si dělám, co chci, že když to bude špatně ponesu jsi následky sám. Myslím, že je to hodně rozumný přístup, člověk se naučil rozhodovat sám za sebe.*“

Rodiče Jiřího S. se ho snažili dle jeho slov vychovat v člověka, který bude mít v sobě úctu ke stáří, poctivost, pravdomluvnost a pracovitost. „*Mít úctu ke starým lidem, být poctivý, pravdomluvný a pracovitý mi přišlo přirozené od mala jsem to viděl u svých rodičů. Nenapadlo mě, že bych mohl být jiný, vše ostatní mi dodnes přijde jako zvláštní odchylka. Jediné, co jsem zkoušel, když jsem byl mladý, bylo lhát, ale rodiče na to přišli a byl jsem potrestán zákazy. Přišel jsem na to, že se to nevyplácí.*“

Pohled Jiřího S. na současnou českou rodinu

Dle Jiřího S. je současná česká rodina charakteristická nedostatkem času a preferováním komunikace přes PC, mobily a jiné technické vymoženosti: „*Dneska to všechno sesmolíme do 180 znaků. Mnoho manželských dvojic spolu komunikuje přes e-maily nebo pomocí sms – dojdi, přines, kup. Stejně tak děti se nebaví s rodiči jen veškeré informace se píšou do pár znaků – přijdu pozdějc, vše o.k. apod, chápu, že tahle komunikace je jednodušší, ale lepší určitě ne. Počítač, mobil ani televize totiž rodičovskou péči a zájem nenahradí.*

Za hlavní hodnotu, ke které jsou dnešní děti vychovány, Jiří S. považuje úspěch a peníze. „*Děti by měly být vedené k lásce k zemi, k místu kde žijí, k úctě ke stáří a k ochotě pomoc druhým lidem. Namísto toho nemají dostatek respektu a úcty, nejsou ochotní udělat nic navíc pro sebe natož pro něco nebo někoho jiného. Jsou vychovávány k tomu jít tvrdě za svými cíli, a že největší a nejdůležitější hodnota je hodnota peněz. Neprojevuji úcty k nikomu a ničemu. Mně osobně vyloženě vadí, že dospívající lidé podceňují kvalitu fyzicky pracujících a celkově projevují nechuť k fyzickým pracem. S nadsázkou řečeno, nemáš kufřík, mobil, barevnou kravatu a obstojné oblečení jsi pro ně exot.*“

Jiří S., ale také upozorňuje na to, že nelze vše bagatelizovat. „*Je, ale také spousta mladých lidí, kterým nejde jen o jejich blaho. Zadarmo pomáhají osobám s postižením či starým lidem. Smutné mi ale přijde to, že i na ně se pořád společnost dívá zvláště, že dělají něco navíc a ještě k tomu zadarmo. Můžeme jen doufat, že se to v průběhu let nějak změní.*“

Výchova dětí v rodině Jiřího S.

Jiří S. říká, že nemá v současné době koho vychovávat. „*Momentálně nemám žádného potomka, kterého bych doslova vychovával. Syn je dospělý, občas přijde pro radu, mluvíme spolu, ale o výchově už nemůže být řeč.*“

Dcera je naopak ještě opravdu prcek, o kterého se staráme spolu s přítelkyní. Užívám si jí mnohem více než syna, když byl v jejím věku. Nyní jsme již zabezpečení a mohu si dovolit zůstat třeba dva dny doma s malou a přítelkyní, mám takovou poloviční mateřskou dovolenou a opravdu si ji užívám.“

Jiří S. uznává stejný přístup k dětem stejný jako měli jeho rodiče k němu „*Vždy jsem u syna kladl důraz na volnost a vyjádření vlastního názoru, i když už stačil za život udělat pár bot, vyrostl z něho celkem slušný člověk. Stejný přístup zvolím i k výchově své dcery.“*

Výchovné hodnoty Jiřího S. a jejich charakteristika

1. Slušnost - „*Chovat se podle norem, které uznává společnost, ve kterém žijeme.“*
2. Poctivost - „*Základem slušného chování je žít poctivě, tzn. bez lži, krádeží a podvodů.“*
3. Úcta - „*Uznání názoru druhého člověka.“*

Radim

Respondent Radim je starý 36 let. Je rozvedený. Děti ve věku 15 a 13 let má ve své péči a vychovává je společně se svou přítelkyní. Žijí v bytě v Benešově. Má středoškolské vzdělání.

Dětství a dospívání Radima

Radim vyrůstal v úplné rodině. Hodně blízký vztah měl Radim především s otcem, s kterým společně trávili hodně času. *„Máma byla hodně úzkostlivá, moc se o mě bála. Táta byl pohodovější, vymýšlel se mnou různé hlouposti, máma řádila a my jsme se bavili.*

Máma se zlobila většinou kvůli tomu, když jsem byl dlouho venku nebo kuli špatným známám, táta, když jsem byl až příliš drzý. Ale nebylo to nic zvláštního, zakřičeli, dali pohlavek nebo facku a jelo se dál.

Rodiče mě nechávali dělat si celkem co chci, ale chtěli, abych vždy doma pomáhal a choval se slušně – zdravil, podržel dveře, pomohl babičce nebo mámě s taškou. Takový ty základy, který by měl dělat každý.“

Pohled Radima na současnou českou rodinu

Radim současnou rodinu charakterizuje jako. *„Nestabilní skupinu tvořenou jednotlivými účastníky bez pocitu odpovědnosti, úcty k druhým, bez chuti spolu mluvit a řešit společnými silami problémy.“*

Na nestabilitu rodiny dle Radimových slov doplácí především děti. *„Velká část rodičů se o své děti příliš nezajímá nebo na to nemají čas. Děti jsou sice vedeny k samostatnosti, ale bez jakékoli odpovědnosti z a to co dělají, největší hodnotou jsou pro ně peníze, což je krédo dnešní doby. Máš peníze, můžeš všechno. Místo toho, aby si děti vážily toho, co mají, chtějí většinou pořád víc, nemůžou za to ale oni. K uznávání materiálních hodnot je postupem času dotlačila společnost ve které vyrůstají. Děti by se*

měli naučit vážit sebe a druhých proto, jací jsou, a až pak začít řešit jestli, jeho kamarád má džíny se značkou nebo bez.“

Výchova dětí v Radimově rodině

„ S našima mám společné, že chci, aby mi z dětí vyrostly slušný lidi, netoleruju, když mi lžou. Starší dcera to už nezkouší, z předešlých malérů přišla na to, že je lepší rovnou vyjít s pravdou ven, mladší to ještě občas zkouší a to je u nás opravdu zle. Zakazují PC a počítač, vycházky ven. Myslím, že kdybych mě kluka, tak mu vlepím i pohlavek, ale holky se nebijou.“

Další prohřešek, přes který u nás doma neprojde je nespolehlivost a s ní související nedochvilnost. To je pro změnu doména mé druhé dcery, která s oblibou chodí domů ze školy a z kroužků se zpožděním, nezvedá mobil a my se přítelkyní třese strachem, nechceme děti nějak omezovat, ale chceme je naučit, že když něco slíbí, musí to i dodržet.“

Radimovy dcery se jejich matkou stýkají pouze sporadicky, za svou matku považují jeho přítelkyni, s kterou žije už 4 roky. *„Matka holek se o ně skoro nezajímá, má svůj život. Děti vychovávám společně s přítelkyní, zvláště mladší dcera ji bere jako mámu. Na jejich výchovu máme podobný názor, ale přítelkyně je mírnější, já jsem větší ras. Holky ji snadněji umluví, aby jim něco povolila, když to mají zakázané, nebo ji prosí, ať přemluví mě. Je to taková spojka.“*

Radim sám sebe považuje za hlavu rodiny. Vzhledem k tomu, že pracuje z domova, tráví s nimi dostatek času a má se svými dcerami blízký vztah.

Výchovné hodnoty Radima a jejich charakteristika

1. Odpovědnost - *„ Být jsi vědom toho, že vše, co udělám, bude hodnoceno okolím.“*
2. Spolehlivost - *„ Nebýt považován okolím za nesolidního „ tlučhubu“.*
3. Slušnost - *„ Způsob chování, který vyžaduju i po druhých.“*

Radim vybrané hodnoty svým dětem vštěpuje především prostřednictvím vlastního příkladu.

Michal

Michal je starý 34, ženatý. Před necelým půl rokem se mu a jeho manželce narodila první dcera. Michal má středoškolské vzdělání a bydlí společně s manželkou a dcerou v bytě v centru Benešova.

Dětství a dospívání Michala

Michal byl vychován oběma rodiči. Bližší vztah měl se svou matkou, která nepracovala, byla ženou v domácnosti. Michalův otec byl pracovně vytížený a s rodinou trávil čas především o víkendech. „*Táta hodně vydělával, ale bylo to na úkor jeho času, který mohl trávit s námi, o víkendech a dovolené se nám to snažil vynahradit a dařilo se mu to, alek mámě tím, jak jsem ji měl u sebe pořád, jsem k ní měl blíž.*“

Podle Michala jeho rodiče uznávali výchovu volného rázu, ale s jasně danými pravidly. „*Dokud jsem bydlel u našich, musel jsem sekat latinu. Když jsem něco provedl doma, máma se na mě rozzlobila a zakázala vycházky nebo televizi. Problémy ve škole řešil táta vždy, když přijel domů. Ukázal jsem žákovskou a podle výsledků a poznámek jsem hned věděl, co přijde. Buď velká pochvala anebo pár facek. Když jsem dostal špatnou známku, tak to otec přehlídl, nemohlo to být ale příliš často. Když jsem dostal poznámku za drzost nebo za lhaní, dostal jsem pár facek hned, ale k takhle radikálnímu řešení táta přistoupil táta jen párkrát. Jinak u nás vládla pohoda a klid*“

Rodiče Michala vedli především k slušnosti a cílevědomosti.

Pohled Michala na současnou rodinu

„*Rodina pro mě znamená vždy to samé rodiče ať rozdílného či stejného pohlaví, a děti, kteří žijí společně, tráví společné chvíle, řeší problémy a každý se tam cítí v bezpečí a ví, že se na členy své rodiny může spolehnout.*“

Podle Michala velkým nepřítelem dnešní rodiny je stres a velké výdaje rodiny a s tím spojena pracovní vytíženost rodičů dětí.

„ Žijeme ve špatné uspěchané době, aby člověk přežil a mohl jsi dovolit pro sebe a své blízké něco lepšího musí něco obětovat a to něco je především volný čas, který byste jinak mohla trávit se svými dětmi. Je to takový kolotoč. Když se dívám kolem sebe, mám pocit, že dnešní děti se vychovávají tak od 5 let spíš samy sebe a napomáhají jim k tomu média a společnost. Média jim ukazují jak být trendy, společnost je učí mít ostré lokty, nemáš ostré lokty, nepřežiješ. “

Výchova dětí v rodině Michala

Vzhledem k věku Michalovy dcery její výchova ještě nezačala probíhat. Má nastolený pouze určitý režim týkající se jídla a spánku. Michal má však naplánovaný pomyslný průběh. *„ Velice dobrou koncepci výchovy mi dali moji rodiče, chci mou dceru také naučit určité cílevědomosti a spolehlivosti. Na rozdíl od otce s ní chci trávit mnohem víc času než otec trávil se mnou, už teď se snažím být doma každou volnou chvíli. Myslím, že je důležité, aby dítě od malinka mělo nastolená jasná pravidla. “*

Michal chce mít ve své rodině jasně danou roli táta/manžel *„ Když jsem už konečně manžel a táta, musím se taky tak chovat, ale myslím, že si všichni v rodině jsme a budeme rovni, i když manželka má teď v každém případě u dcery navrch. “*

Michalovy výchovné hodnoty a jejich charakteristika

Michal chce jít své dceři dobrým příkladem. *„ U mých rodičů to tak zafungovalo. Chovali se vždy slušně a celkově hodně vstřícně k ostatním lidem a já jsem jim dost podobný a jsem za to rád. Budu se tedy snažit chovat také co nejlépe, aby to samé mohli o mě říct o mě moji potomci. “*

1. Odpovědnost - „ Je důležité si nejprve uvědomit, že člověk má odpovědnost sám za sebe a že vše, co udělá bude, padat jen na jeho hlavu. Když se naučíte odpovědnosti za sebe samého, můžete mít rodinu a učit se, že už to neodnášíte jen vy, ale že dopad to bude mít i na vaše blízké.

2. Pracovitost - „ Jediná možnost jak udržet naši společnost a také naše šance. Když naše děti naučíme, že jen dobrou prací je živ člověk, tak máme alespoň malou naději na lepší život v poctivější společnosti. “

3. Slušnost – „ Se slušností nejdál dojdeš, vím, že to není teď moc v kurzu, ale chci, aby moje děti toto krédo uznávaly a byly také jeho vyznavači. “

Pavel

Pavel je starý 37 let, ženatý má, dvě děti ve věku 16 a 14 let. Bydlí v rodiném domě blízko města Benešov, má dokončené středoškolské vzdělání.

Dětství a dospívání Pavla

Pavel žil v domově s rodiči a babičkou. Říká, že k oběma rodičům měl stejný vztah. „Naši jsou fajn oba, brali výchovu dost s nadhledem, když se něco stalo, řekl jsem jim to, vedli mě od malička k tomu, že se nemám čeho bát. “

Výchova v rodině Pavla byla dle jeho slov volnější. „Díky tomu, že s rodiči spolu hodně mluvíme a máme k sobě blízko, řekl jsem jim, když jsem něco potřeboval, pokud jsem o něčem nechtěl mluvit, nemluvil jsem. Rodiče vždy respektovali moje rozhodnutí a názor, řekli, co si myslí, ale vždy mi nechali volné působiště pro vlastní rozhodování. Nikdy jsem neslyšel, musíš to udělat tak nebo onak. Udělej si to, jak chceš, ale následky jsi poneseš sám. “

Pohled Pavla na současnou českou rodinu

Pavel říká, že každá rodina je dnes originál. „Mezi rodinami zde existují velké rozdíly. Každá je jiná. Rodiče nemají dostatek času na své děti a z toho plyne i nedostatek pozornosti, kterou jim věnují. Nemůžu to, ale tvrdit o všech. Jsou rodiče, kteří i přes nedostatek času tráví chvíle se svými dětmi, ale jsou rodiče, kteří i když mají času dostatek preferují svoje zájmy.....“

„...Stejně tak je to s výchovou a chováním dětí. Když jsem vyrůstal já, nebyly mezi dětmi vidět takové rozdíly jako dnes. Materiální hodnota znamená v dnešní společnosti víc než hodnota člověka, a když se touto teorií řídí většina společnosti, je jasné, že ji kopírují děti. Oblíbenost dětí v kolektivu závisí především na finanční situaci rodičů, pokud je rodina zabezpečena a dítěti poskytuje moderní oblečení a alespoň nějaké výstřelky techniky jako jsou MP3 apod., tak to má dítě jednodušší. Pokud dítě chodí ve staré bundě a ve věcech ze sekáče má větší problém prosadit se v kolektivu. Pro děti není důležité, co jejich vrstevníci umějí, jak se chovají, ale jak vypadají.“

Výchova dětí v rodině Pavla

Pavel nevidí podobnost ve své výchově a ve výchově svých rodičů. „Naši se mnou více mluvili, trávili se mnou více času než já s dětmi.“

Pavel své postavení v rodině označuje jako rovnocenné s manželkou, ale přiznává, že manželka má na děti větší vliv. „Jsem hodně zaměstnaný, a i když bych chtěl být s dětmi více tak musím vydělávat, aby naše rodina byla finančně zabezpečena. Moje manželka je sice také zaměstnaná, ale mé povolání je po finanční stránce zajímavější, ale také časově náročnější. Manželka je ve všední dny doma dříve než já, pomáhá dětem se školou, vozí je na kroužky, které děti mají ve městě, řeší s nimi jejich problémy. Já se jim věnuji víc o víkendech, kdy jezdíme do kina, společně sportujeme a v době prázdnin nebo dovolené. Mám s nimi dobrý vztah, ale ač mě to mrzí, vím, že manželka je pro ně ta bližší.“

Výchovné hodnoty Pavla a jejich charakteristika

1. Slušnost – „*Úcta a respekt k druhým a tedy schopnost fungovat v širším společenství.*“
2. Pracovitost - „*Nezbytná pro dosažení čehokoliv v životě.*“
3. Víra - „*Pomáhá mít nadhled a přistupovat k životu s vyššími principy a lépe se vyrovnávat s tím, co život přináší. Je základem pro pochopení složitosti světa.*“

Petr S.

Respondent Petr S. je starý 33 let. Manželka mu zemřela před dvěma lety. Petr sám vychovává 11 letého syna, s kterým žije v rodinném domě v Benešově. Petr má středoškolského vzdělání.

Dětství a dospívání Petra S.

Petr S. vyrůstal v úplné rodině, vychovávala ho především matka, protože otec měl časově náročné zaměstnání, matce často vypomáhali i Petrovi prarodiče.

„*S mámou jsem byl v dětství častěji, táta chodil pozdě z práce, ale v průběhu dospívání se to mezi mnou a tátou nějak zlomilo. Začal jsem chodit k němu na brigády a trávili jsme spolu více času, sic jsme se doma spolu hádali jak koně, ale pak se to vždy uklidnilo a nedali jsme jeden bez druhého ani ránu.*“

O výchově svých rodičů Petr S. říká „*Naši mě vychovávali přísně, ale s takovým tím volným rázem. Když jsem něco provedl, táta mi nařezal, zakázal chodit ven, máma mi to ještě chvíli potom dokázala vyčítat. Nadrbou stranu, když jsem nezlobil nebo se mi něco povedlo, byl jsem pochválen, mohl jsem být dýl venku nebo jsem ve výjimečných případech byl i odměněn dárkem či penězi.*“

Dle Petrových slov ho jeho rodiče vychovávali k odpovědnosti a úctě k lidem, rodině a dětem.

Pohled Petra S. na současnou českou rodinu

Petr S. si pokládá otázku „*Co je rodina?? Táta úspěšný manažer, který zná ženu a děti jenom z mobilu? Nebo v horším případě otec není tak úspěšný manažer a oba rodiče musejí celý den vydělávat, aby měla rodina co jíst?? Uspěchaná, nervózní, snaží se vydělat co nejvíce bez komunikace s dětmi. Děti to kolem sebe vidí a jsou rodinou i společností vychovávány k bezohlednosti k druhým lidem. V dnešní společnosti vládne hrubost nenávist, mamonářství, chamtivost, lži a krutost, pravda a láska to prohrály na plné čáře.*“

Ani budoucnost české rodiny nevidí Petr S. v dobrém světle. „*Jestli nezačneme děti vychovávat k pravdomluvnosti, čestnosti, poctivosti, kamarádství, k ochotě pomoci druhému člověku, rozvoji osobnosti, toleranci a lásce nebudeme už moci mluvit o české rodině. Vše spěje k tomu, že rodina bude pouze skupina lidí, kterou budou spojovat jen úřední lejstra typu oddací a rodný list.*“

Výchova dětí v rodině Petra S.

Petr S. svého syna po smrti manželky vychovává sám, především o prázdninách nebo, když je jeho syn nemocný mu vypomáhají jeho rodiče. „*Abychom mohli po smrti manželky se synem začít alespoň trochu normálně fungovat musel jsem se naučit všechny věci, které se týkaly chodu domácnosti a vlastně i vše co se týkalo syna. Byl jsem na všechno sám, moji rodiče mi hodně pomáhali, ale nemohli být u mě pořád. Zažili jsme se synem opravdu krušné začátky, ale myslím, že to nejhorší máme za sebou a společně to zvládneme. Naučili jsme se spolupracovat, syn se stal hodně samostatným. Píše sám úkoly, dělá svačiny, pomáhá mi s úklidem a prací kolem domu, jsem sehraní. Když máme čas chodíme do kina, hrát fotbal a děláme všechno společně. Je to pořád těžké, ale musíme to zvládnout.*“

V důsledku smrti manželky Petra S. je jeho syn vyspělejší než ostatní děti. „*Syn nemá v kolektivu problém, má kamarády ve škole i ve fotbalovém týmu, v kterém hraje, ale je více odpovědnější a umí se o sebe lépe postarat než jeho vrstevníci. Nechci ho okrádat o*

dětství, ale myslím si, že pokud naučí starat se sám o sebe, bude mít větší šanci v dnešní době přežít.“

Petr S. s výchovou svého syna nemá žádné problémy. *„ Jsme partáci, občas na něj zvýším hlas, když začne být drzý nebo přijde později domů, ale to se stává málokdy. Je to hodný kluk, a pokud mu to vydrží, tak myslím, že dál budeme moc fungovat jako kamarádi a nebudu muset využívat nějakého autoritativního postavení, co se mi z pozice otce nabízí. Důležité je pro mě, abych z něho vychoval člověka, za kterého se nebudu muset stydět, a který nebude zahleděný jenom sám do sebe.“*

Výchovné hodnoty Petra S. a jejich charakteristika

Petr S. za nejlepší výchovnou metodu považuje vlastní příklad. *„Snažím se chovat, tak jak to chci po svém synovi.“*

1. Odpovědnost - *„ Každý musí vědět, že je za své činy odpovědný. „*
2. Samostatnost - *„ V dnešní době je nejlepší se spoléhat jen sám na sebe, nikdy nevíte, kdy vám, kdo vrazí kudlu do zad.“*
3. Pracovitost - *„ Jestli chci, aby ze syna byl slušný člověk, musí vědět, že uživit se lze jen prací.“*

Filip

Filip je starý 37 let, bydlí v městě Benešov. Má středoškolské vzdělání. S manželkou má 3 děti, dcery staré 16 a 10 let, syna 3 roky.

Dětství a dospívání Filipa

Filip vyrůstal v celistvé rodině. Říká, že mezi rodiči nedělal žádné rozdíly.

„Neměl jsem důvod dávat přednost jednomu z rodičů, oba mi měřili stejným metrem. Trestali mě společně, chválili mě, společně spolupracovali spolu jako tým. Nikdy se nestalo, aby jeden něco zakázal a druhý to povolil.“

Oba dva moji rodiče jsou zásadový, ale zároveň spravedlivý. Vždy, když jsem dostal trest, byl to trest oprávněný.“

Filip v období dětství a dospívání v rodině popisuje jako pohodové. *„Měl jsem pohodový život. Věděl jsem, vždy co mám od rodičů čekat. Ve škole jsem byl průměrný žák, nebavila mě. Často jsem nedělal domácí úkoly a dostával poznámky za mé lajdáctví. Otec mě vždy potrestal lehkým plácnutím vařečkou. Pokud jsem však dostal poznámku za drzost, byl jsem potrestán zákazy televize a chození ven. Moji rodiče mě vždy vychovávali k úctě ke starším a drzost k učiteli považovali za totální projev neúcty, za který přišel trest.“*

Pohled Filipa na současnou českou rodinu

Filip nedokáže současnou českou rodinu charakterizovat. *„Myslím si, že každá rodina je originál a nemůžu je škatulkovat. Pokud nepočítám velké rozdíly tykající se hmotného zabezpečení, tak mi přijde, že velké rozdíly najdeme ve vztazích, které v rodinách panují. Existují rodiny, které fungují jako spolupracující skupina, jiné jsou rodinami pouze papírově a o pospolitostně mezi jejich členy nemůže být o skupině řeč. Je to pouze můj názor, ale přijde mi, že díky dnešní době, kdy každého z nás pohlcuje stres, přibývá papírových rodin, kde se rodiče zabývají co nejlepšími pracovními výkony a výchova dětí jde v některých rodinách až na druhou kolej.“*

Filip nechápe, proč někteří rodiče pokud mají volné odpoledne či celý víkend proč ho netráví se svými dětmi. *„Vedení mé firmy mě velice zaměstná, ale vždy si dokážu udělat čas na to, abych byl s dětmi. Vzhledem k jejich věkovým rozdílům se snažím vybírat společné aktivity, které vyhovují všem třem. Jezdím s nimi do aquaparku, kina na rodinné filmy v zimě na víkend na lyže. Víím, že je to finančně náročné a ne každý si to může dovolit, ale s rodinou podnikáme i jiné méně finančně zatěžující činnosti - v zimě chodím s dětmi stavět sněhuláka či sáňkovat nebo na podzim pouštět draka. Většinou jsme na kopci, kde tyto činnosti provozujeme, není ani noha. Myslím, že časté argumenty dospělých nemám na pouštění draka či jít sáňkovat čas jsou jen chabé výmluvy. Nejde o to čas mít, jde jen o to chtít si čas udělat.“*

Výchova dětí v rodině Filipa

Filip říká, že v průběhu let se jeho přístup k dětem mění. „*Moje první dcera se narodila, když jsem byl na vojně, dá se říct, že jsem úplně prošvihl půlrok jejího života. S manželkou jsme po mém návratu z vojny, neměli pořádné bydlení, stavěli jsme dům a bydleli na střídačku u mých a manželčiny rodičů. Na dceru měla vliv především moje manželka a prarodiče, já jsem byl od nevidím do nevidím v práci nebo pracoval na našem domě. Cestu k sobě s dcerou jsem našli až kolem jejích 6- ti, kdy se začala věnovat sportu, kterému holduji víc než manželka.....*

.....Druhé dítě bylo již plánované, bydlení jsme měli zajištěné a naše finanční situace byla v té době už o moc lepší. Syna jsme s manželkou vychovávali společně, a co se týče narození třetího dítěte, věnuji se mu o 100% víc než mé první dceři.“

Filip uvádí, že ať byl jakéhokoli věku bylo pro něj důležité, aby z dětí vyrostli slušní lidé, které budou mít úctu ke stáří a nebude pro ně problém pomoci druhým lidem. „*Když jsem vyrůstal, nechápal jsem, proč rodiče tolik řádili, když jsem přinesl poznámku za drzost. Dnes, kdy jsem trojnásobným otcem, řádím při poznámce za drzost nebo za drzou průpovídku na mou či manželčinu osobu možná více než moji rodiče. Myslím, že učit děti úctě k druhým lidem je velice důležité a pokud to neuděláme my rodiče, tak už nikdo.“*

Filip se v rodině staví a pozici živitele a hlavy rodiny.

Výchovné hodnoty Filipa a jejich charakteristika

1. Úcta – „*Jestliže nebudeme mít úctu k druhým lidem, nemůže naše společnost fungovat. Soužití lidí je založeno na úctě k druhému člověku. Lidé se rodí jako individua a největší vliv na jejich zespolečenství má rodina. Pokud se již v průběhu socializace děti naučí ctít své okolí, myslím, že nebudou mít v budoucím životě problém a nestanou se z nich egoisti, kteří berou pouze sebe, a myslí jsi, že nikoho jiného nepotřebují.“*
2. Slušnost – „*Pokud chci, aby se druzí lidé ke mně chovali pěkně, musím se tak k nim chovat i já.“*
3. Spolehlivost - „*Dodržení závazku je základní vlastnost slušného člověka.“*

Karel

Karel je 36 let starý, je ženatý a má dvě dcery ve věku 11 a 5 let. Žije ve městě Benešov, má dokončené středoškolské vzdělání.

Dětství a dospívání Karla

Karel vyrůstal v úplné rodině, vychovávala ho především matka z důvodu velkého pracovního vytížení otce. *„Táta pracoval jako voják, tak jsem většinu svého dětství strávil společně s matkou a sestrou. Nemám ale pocit, že by mi nějak zvlášť chyběla mužská ruka, maminka je velmi rázná paní a moc se semnou nemazlila, doma panovala zásada škoda facky, která padne vedle.“*

Přestože Karlův otec ve vojenské službě měl vysoké postavení a byl autoritou pro mnoho lidí, v domácnosti dle respondentových slov vystupoval spíše v pasivnější roli pozorovatele dění. *„Táta byl takový beránek a máma ras, mám rád oba dva rodiče, ale myslím, že se občas mohli zachovat jinak. Za ideál bych považoval průměr matčiny přísnosti a otcovy pasivity vůči dění v rodině. Kdyby se tak stalo, byli by dokonalí.“*

Karel hovoří o výchově svých rodičů, především matky jako o přísné. Na své dětství vzpomíná v dobrém. *„Ano, byl jsem lidově řečeno bit jak žito, nikdy jsem doma nelhal, nekradl ani jinak nepodváděl, dospěl jsem ve slušného, poctivého a pracovitého člověka, který žije spokojeným životem a za to vděčím především svým rodičům, i když nebyli ve všem dokonalí.“*

Pohled Karla na současnou českou rodinu

Karel mluví o dnešní rodině jako o neúplné. *„Mám pocit, že v dnešní době slova rodina a rozvod jsou skoro synonyma. Rodiny se rozpadají jako na běžícím pásu, děti vyrůstají v rozvráceném prostředí, doma u mámy mají strejdu místo táty, u táty tetu místo mámy, v lepším případě všichni spolupracují, v tom horším na sebe navzájem*

házejí špínu a jediný, kdo to odnáší je dítě, které vlastně nemá pevné zázemí a de facto, přestože se pohybuje ve dvou domácnostech, domov nemá ani jeden.“

Děti jsou dle slov Karla vedeny především k materiálním hodnotám. „Čím víc budeš bohatý, tím víc budeš mít kamarádů. Děti se nekamarádí dle společných zájmů, neseberou se a nejdou v tepláčkách ven hrát fotbal nebo stavět bunkr. Důležité pro ně jsou značkové hadry a volání nejnovějším Iphonem. Nelíbí se mi to, ale vlastně to také podporuju, starší dcera chodí do školy v kvalitním oblečení, volá dotykovým telefonem a od manželky má povolené slabé líčení, před odchodem do školy tráví neuvěřitelné množství času před zrcadlem, aby vypadala co nejlépe a nikdo neměl šanci ji ztrapnit za to, že má triko od Vietnamců a že je to socka. Děti v dnešní době umí být velmi kruté a zlé, společnost a média je v tom plně podporují. Pokud chci, aby moje děti tlak společnosti ustály, nezbyvá mi nic jiného.“

Výchova dětí v rodině Karla

Karel přiznává, že výchova jeho rodičů na něm zanechala hluboké stopy. *„Geny jsou geny, naštěstí jsem ale kombinací obou dvou mých rodičů. Děti mě berou jako hodného tatku, který se umí hodně moc rozzlobit. S ženou oba dva uznáváme výchovnou metodu cukru a biče – pokud bude vše v pořádku a budeš si plnit své závazky, nic se ti nestane, když porušíš pravidla, budeš potrestán.....Já jsem ale spíš ten, který trestá. Děti ze mě mají větší vítr než z manželky. Když se rozzlobí manželka, ještě občas zkouší v lumpárnách pokračovat, když na ně zakřičím já, okamžitě přestanou, holt za rasa jsem u nás v rodině já.“*

Karel uvádí, že se svými dětmi tráví hodně svého volného času. *„Platí u nás sice pravidlo nejdřív práce a až pak zábava, ale na zábavu najdeme čas vždycky, především na sport a společenské hry. Je důležité, aby děti uměly plnit své povinnosti, ale musí se také naučit bavit a odpočívat.“*

Výchovné hodnoty Karla a jejich charakteristika

Karel učí své děti hodnotám vlastním příkladem. *„Snažíme se dětem vybrané hodnoty vštěpovat v každodenním životě a chovat se s manželkou podle těchto hodnot. Děti se tomu nenaučí životním hodnotám jinde než v rodině.“*

1. Slušnost – *„Dnes žijeme ve zkorumpovaném světě, plném podvodů. Pokud budeme děti vychovávat, „podle hesla se slušností nejdál dojdeš“, je aspoň malá naděje, že se v naší zemi v budoucnu něco změní.“*

2. Pracovitost - *„Pokud chceme mít z dětí slušné lidi je nutné je naučit, že jen pořádnou prací se užívá slušný člověk.“*

3. Samostatnost – *„Člověk se musí umět postarat sám o sebe, protože v dnešní době můžete pořádně věřit jenom sobě a svým nejbližším a i ti vás mohou občas zklamat.“*

Ludvík

Ludvíkovi je 38 let. Je ženatý a bydlí v Benešově společně se svou manželkou a 2 dcerami ve věku 10 a 16 let. Vystudoval vysokou školu a není žádného.

Dětství a dospívání Ludvíka

Ludvík vyrůstal společně se svými rodiči v rodinném domě poblíž města Benešov. Svoje dětství popisuje jako spokojené. Neuvádí, že by s rodiči měl někdy větší konflikt, ale zároveň říká, že výchova jeho rodičů byla důsledná a spíše přísnějšího rázu.

„Táta mi vždycky říkal: dodrž, co jsi slíbil. Pokud mi jeden z rodičů něco nařídil či zakázal, mohl to zrušit nebo změnit zase jen on.“ Ludvík si nemyslí, že by jeho rodiče používali tresty příliš často.

„Mám pocit, že mě trestali vždy, kdy přetekl pohár jejich trpělivosti. Byl jsem živý kluk a většinu času jsem trávil venku se svými přáteli. Tresty, které jsem od našich dostával, byly nejčastěji za pozdní příchody. Pokud jsem přišel pozdě domů, byl jsem potrestán stejnou mincí, nesměl až do zrušení zákazu vystrčit nohy z domu.“

Ludvík uvádí, že rodiče vychovávali k úctě, čestnosti, smyslu pro fair – play a schopnosti umět se postavit na obranu slabších.

Pohled Ludvíka na současnou českou rodinu

Ludvík charakterizuje současnou českou rodinu slovy: „ *Pořád je to taková normální rodinka* “. Nemá pocit, že by se nějakým zásadním způsobem změnila od doby, kdy on sám vyrůstal. Myslí jsi, že většina rodičů chce děti vychovávat k podobným hodnotám. Zároveň ale uvádí, že ne vždy a všem se to povede. „ *To záleží na rodičích.... myslím jsi, že úmysly budou asi dost podobné, ale metody a výsledky se liší.* “

Dnešní děti na něj působí kladným dojmem, alespoň většina. „ *Existují samozřejmě rozdíly mezi jednotlivci, ale myslím, že většina dětí / dospívajících v porovnání s mou generací má mnohem větší znalosti, oplývá větším pocitem odpovědnosti a dokáže jsi lépe obhájit své názory, než jsem to uměli my. Celkově mám pocit, že jsou děti vedeny od dětství rodiči k větší samostatnosti a odpovědnosti za svá rozhodnutí. Já sám si zakládám na tom, aby mé děti byly co nejvíce samostatné a naučily se nést odpovědnost za věci, které provedou.* “

Výchova dětí v rodině Ludvíka

Ludvík uvádí, že spatřuje podobnost v tom, jak jej vychovávali jeho rodiče a jak on vychovává své dvě děti. „ *Vždycky když holkám něco zakážu a vidím, jak jsou na mě naštvané, vzpomínám, jak jsem byl na rodiče vždycky při zákazech naštvaný já.* “

Zajímavé je, že respondent svoje postavení v rodině charakterizuje jako postavení kašpárka a zároveň říká, že většinu prohřešků řeší s dětmi po projednání s manželkou on.

„ *Možná kašpárek a udělovač trestů nejdou dohromady, ale myslím si, že tresty děti nevychoávají, a jsem přesvědčen o tom, že děti nejvíc vychováte, když je vůbec nevychováte, z 80% jsou podle mě vychované rodičovským příkladem a v průběhu let si děti samotné určí, co mohou a nemohou a co je správné a co ne.* “

Respondent zdůrazňuje, že nejenom on a jeho manželka vychovávají jejich děti. *„Naše děti mají obrovské štěstí na učitelky a učitele již od mateřské školky. Ve škole tráví více času než doma. Takže myslím, že pro menší dceru je teď větším vzorem paní učitelka než táta.“*

Výchovné hodnoty Ludvíka a jejich charakteristika

1. Spolehlivost – *„Umění dodržet závazky vůči sobě i druhým lidem“*
2. Samostatnost – *„Nutnost, dnešní doby, která nám ukazuje, že nejvíc bezpečné je spolehnout se pouze na sebe.“*
3. Odpovědnost – *viz. nahoře*

Dle respondenta, by každý rodič měl své potomky vést k těmto hodnotám. On sám se o to snaží osobním příkladem.

„Já i manželka se snažíme chovat tak, aby si z nás děti mohly brát ten nejlepší příklad. Při výchově s manželkou také klademe důraz na hodnocení jejich úspěchů a rozebrání příčin jejich neúspěchů.“

Petr T.

Petr T. je starý 35 let. Společně s manželkou a 5-letou dcerou a 2-letým synem žijí asi 10km od města Benešov. Petr T. není žádného náboženského vyznání.

Dětství a dospívání respondenta Petra T

Petr T. vyrůstal společně s matkou i otcem. V rozhovoru o rodičích spíše zmiňuje matku, říká, že k ní měl blíž. Za důležitou součást svého dětství a dospívání považuje svou babičku, která na jeho výchovu měla velký vliv.

„ S mamkou jsem měl vždycky lepší vztah, měla pochopení pro vše, co jsem jí řekl, byla více tolerantní než taťka a trávila s námi podstatně více času než s ním. “

Petr T. vzpomíná na svého otce jako na osobu jemu nadřazenou. *„ Otec byl hlavou rodiny, hodně věcí se mu podřizovalo. Jeho slovo muselo být pro nás i pro mámu svaté jinak byl oheň na střeše. “* Naproti tomu respondenti uvádí, že jeho výchova byla volnějšího rázu, nepřisuzuje to však benevolentnímu přístupu rodičů, ale spíše jejich velké zaměstnanosti.

„ Ve školním období jsem trávil hodně času s babičkou, naši na mě neměli moc času. Ve srovnání s ostatními dětmi mého věku jsem mohl být déle venku, o učení do školy se vůbec nezajímali, byla to prostě moje starost. Táta však chtěl vidět ve škole dobré výsledky. Když jsem je neměl, nikdy mě netrestal fyzickými tresty nebo zákazy chození ven. Vydržel se mnou klidně 2 měsíce nemluvit. Dodnes jsem přesvědčený, že jedna, dvě facky by pro mě byly lepší než dny, které otec trávil mlčením. Táta byl velice zásadový, vždy mě vedl k pravdě, poctivosti a hrdosti na naši zem “

Pohled Petr. T na současnou českou rodinu

Petr T. popisuje současnou rodinu jako neúplnou, bez společně strávených chvil.

„Přijde mi, že česká rodina je většinou o svobodné matce a jejích dětech. Za hlavní důvod, proč tomu tak je považuju, že muž a žena neumí spolu v manželství/vztahu řešit

problémy, nepomáhají si, i když mají fungovat jako pár fungují jako jednotlivci, které většinou nespojuje nic jiného než děti, hypotéky a jiné finanční závazky. Rodiče na sebe nemají tolik času, jsou více v práci, tráví víc času v supermarketech než v přírodě.“

Nedostatek času podle Petra T. nemá pouze vliv na strukturu a funkce rodiny, ale i na výchovu dalších generací. *„Dnešní děti jsou vychovávány médii. Internet, televize a rádio určují jejich styl. Většina dětí nevystupuje za sebe, ale jsou to napodobeniny rádboty umělců a moderních ikon, kterých jsou dnešní média plná. Nemají úctu k hodnotám, ke stáří nezajímají je zkušenosti starších, zajímají se pouze o sebe.“*

Výchova dětí v rodině Petra T.

Petr T. nevidí podobnost ve své výchově a výchově svých rodičů. *„S ženou se snažíme dětem věnovat co nejvíce času. Pomáháme jim s učením, jezdíme s nimi na výlety dovolené, podporujeme je v jejich zájmech. Snažíme se s nimi trávit jejich volný čas. Využíváme samozřejmě pomoci babiček, ale co nejméně. S ženou máme starost o děti rozdělenou. Střídáme se ve vození dětí do školy, školky a na kroužky. Snažíme se nenechávat je samotné.“*

Své děti a svou ženu Petr T. považuje za rovnocenné partnery. *„Svou rodinu beru jako celek, kde jsou si všichni rovni, nikdo se nemusí bát vyslovit své přání, svěřit se s problémem, vše se dá podle mě řešit. Dětem od útlého věku s ženou vštěpujeme, aby byly pravdomluvné, nebyly sobecké a neubližovaly ostatním. S ženou se také řídíme podle těchto zásad. Snažíme se jít dětem co nejlepším příkladem.“*

Výchovné hodnoty Petra T. a jejich charakteristika

1. Poctivost - *„S poctivostí nejdál dojdeš, vždy to platilo a doufám, že platit bude.“*
2. Pracovitost - *„Slušnou a poctivou prací je živ člověk. V dnešní době, kdy lidé okrádají jeden druhého a snaží vše dělat jen polovičatě, aby se co nejméně nadřeli, je vychovat děti pracovitosti hodně obtížné.“*

3. Spolehlivost – „*Pokud se lidé z vašeho okolí naučí, že se na vás mohou spolehnout, tak vy víte, že se vždy můžete spolehnout na ně.*“

Václav

Václavovi je 36 let. Žije ve vesnici vzdálené asi 10 kilometrů od Benešova. Je ženatý, má dceru a syna. Dceři je 12 let, synovi 9 let. Má středoškolské vzdělání.

Dětství a dospívání Václava

Václav vyrůstal v úplné rodině. Společně s rodiči jej vychovávali prarodiče, kteří bydleli ve stejném domě jako on.

„U nás doma to bylo rozdělené na patra. V prvním patře žili babička s dědou, tam probíhalo rozmazlování. Díky tomu, že jsem byl jejich první vnouče, mohl jsem úplně všechno. Schovával jsem se tam vždy, když jsem provedl nějaký malér. V druhém patře jsem bydlel já s rodiči. Často jsem v dětství porovnával rodiče a prarodiče a nemohl jsem pochopit, proč většinu věcí, co dělám u prarodičů, nemohu dělat doma.“

Václav uvádí, že největší respekt měl z otce. *„Táta byl důsledný, vše co, dělal, se snažil dělat pořádně. V období mého dospívání jsme z důvodu mého nezájmu o školu měli velké konflikty. Nechtěl jsem se učit a jediné, co mě zajímalo, bylo ježdění na kole. Otec mi kolo zamykal na různá místa, a čím víc mě od mého koníčku odtahoval, tím víc jsem odmítal dělat věci do školy. Byl jsem hodně umíněné dítě.“*

Spory Václava s otcem urovnávala vždy respondentova matka *„Moje a tátova tvrdohlavost nám bránila spolu mluvit. Máma věděla, že naše hádky nikam nevedou, nechala nás vždycky vyřvat a pak nás nenásilným způsobem natlačila do nějakého kompromisu. Uměla to s náma oběma.“*

Za nejvyšší hodnotou ve Václavově původní rodině bylo považováno zdraví.

Když nejde o život, nejde o nic.“

Pohled Václava na současnou českou rodinu

Z pohledu Václava se dnešní česká rodina od dob, kdy on vyrůstal, příliš nezměnila.

„Rodina je pro mě pořád máma, táta a děti. Pokud někdo za rodinu považuje jen matku a dítě je to jeho věc, ale kouzlo rodiny vidím v celku, a když tam jeden člen chybí, už to, pro mě rodina prostě není.“

Za největšího nepřítele současných rodičů Václav považuje media „*At' se snažíte dětem vysvětlit cokoli, vždy tady bude televize nebo internet, kde děti vidí jiné vzory, které se dětem líbí víc než vaše výchova. Dnešní děti jsou prostřednictvím médií vedeny k materialismu, materiální ztráta je pro děti mnohem větší katastrofou než zrada kamaráda.“*

Výchova dětí v rodině Václava

Václav nespatřuje podobnost ve stylu své výchovy a tím jakým stylem byl vychováván.

„Tím, že mě vychovávali rodiče i prarodiče, byl to občas takový pelmel všeho. Do mé a manželčiny výchovy se nikdo nevměšuje, rodiče ani jednoho z nás s námi nebydlí a o děti se staráme pouze já a žena. Na výchovu dětí máme stejný názor, takže u nás nedochází ke konfliktům z důvodu rozdílného pohledu na výchovu.“

Václav říká, že s dětmi tráví více času než jeho žena. Má na ně větší vliv. Svou pozici v rodině označuje jako pozici záchranáře. „*Na rozdíl od manželky nemám danou pevnou pracovní dobu a často pracuji i z domova, trávím s dětmi většinu jejich volného času. Obě děti jsou velice sportovně nadané. K mé velké radosti si zamilovali cyklistiku stejně jako já, tak společně podnikáme jednodenní výlety nebo i akce na více dní. Myslím, že mě berou jako kamaráda s takovou normální autoritou. Vědí, že všechny problémy řeším s klidnou hlavou, nemusí se nikdy bát přijít za mnou s čímkoli. Manželka je mnohem impulzivnější než jsem já, proto děti radši nějaký ten průšvih řeší se mnou a já to pak nějak elegantně řeknu manželce, když se vrací z práce. Nejdřív to probereme společně a pak k řešení problému přizveme i děti. Bez křiku se občas neobejdeme, ale naštěstí problémy neřešíme tak často. Máme hodné děti.“*

Výchovné hodnoty Václava a jejich charakteristika

1. Samostatnost – „*Samostatností se člověk nejvíce učí z chyb, které udělá. Chybu, které dokážeme sami přiznat, a bez pomoci druhých je napravit, jsou nejlepším učitelem, kterého v životě potkáme.*“
2. Spolehlivost - „*Pokud nejste spolehlivý, tak v dnešní době, kdy je každý nahraditelný, jsou vaše šance na udržení pracovní pozice opravdu jen minimální. Je to taková jednoduchá posloupnost, nejste spolehlivý, nemáte práci, nemáte peníze. Nejste nic.*“
3. Úcta - „*Důležitá je úcta ke starým lidem, kteří mají již ledacos za sebou a mají Vám ze svých zkušeností co předat.*“

Stanislav

Stanislav je starý 34 let. Je rozvedený a má dvě děti 15 a 13 let. Žije se svým starším synem, kterého má ve své péči v bytě v Benešově, mladší syn byl svěřen do péče manželky.

Dětství a dospívání Stanislava

Stanislav vyrůstal v úplné rodině, říká, že bližší vztah měl k matce, protože byla mírnější a benevolentnější než jeho otec. „*Když jsem byl mladý bral jsem mámu jako tu hodnější. Táta na mě byl hodně přísný a byl zásadový. Uznával teorii: Nejdřív práce a až pak zábava. Vše co jsem udělal, po mě kontroval, a když to nebylo perfektní, musel jsem začít znovu. V případě, že jsem protestoval, dostal jsem pár facek za drzost a stejně jsem musel práci dokončit podle tátových představ.*“

Stanislav říká, že v dětství přístup svého otce nesnášel, nyní s odstupem času uznává, že jen díky jeho otci k němu z něj vyrostl pracovitý, spolehlivý, člověk, který má úctu k druhým.

Pohled Stanislava na současnou českou rodinu

Stanislav se na současnou rodinu dívá negativním pohledem, říká, že klesla její hodnota a pro dnešní společnost není již tak důležitá. „*Hodnota rodiny klesá. Lidé se berou a zakládají rodiny v pokročilém věku, někteří o rodinný život nestojí vůbec. V kurzu je dnes cestovat, užívat si, být úspěšný, mít hezké bydlení a ne mít do 25 dvě děti a žít rodinu.*“

Podle Stanislava jsou děti dnes vychovávány k samostatnosti a materialismu. „*Děti si dnes jsou, až moc vědomi toho jakou hodnotou jsou peníze. Media a společnost jim každý den předhazují krásné, mladé a úspěšné, kteří jsou samostatní a bez závazků. Důležitost rodiny byla nahrazena touhou po úspěchu.*“

Výchova dětí v rodině Stanislava

Stanislav má staršího syna na jeho žádost svěřeného do své péče. Momentálně žije sám. Musí doma zastávat, jak mužskou tak ženskou roli. „*Vařím, uklízím, pomáhám synovi s domácími úkoly, chodím s ním na fotbal. Tvoříme spolu naši rodinu akorát, že zatím bez mámy.*“

Výchovné hodnoty Stanislava a jejich charakteristika

1. Pracovitost - „*Bez práce nejsou koláče, když člověk nebude pracovitý, má dnes smůlu.*“
2. Úcta – „*Projev respektu k druhému člověku.*“
3. Odpovědnost – „*Vědomí, že nikdo krom mě můj život neřídí, a že to co udělám, ovlivní život nejen můj, ale třeba i život někoho jiného.*“

Stanislav říká, že svého syna učí těmito hodnotám prostřednictvím osobního příkladu.

Martin

Martin je starý 38, ženatý. Má dvě děti ve věku 5,3 let. Vystudoval střední školu.

Dětství a dospívání Martina

Martin vyrůstal v úplné rodině. *„Bydlel jsem s matkou a otce v domu na vesnici. Táta hodně pracoval a máma byla doma. Rodiče jsem měl rád oba, ale blíž jsem měl k matce, a to především z toho důvodu, že se mnou trávila o hodně víc času než táta.“*

Dle slov Martina byl vychován formou volné výchovy. *„U nás doma se dbalo na to, abych pomáhal, nebyl drzí, a když něco provedl, abych dovedl přiznat svoji chybu, když jsem toto dodržoval mohl jsem vše a nebyl u nás doma žádný problém.“*

Pohled Martina na současnou českou rodinu

„Dnešní rodinu ovlivňují velké sociální rozdíly. Lidé k přežití potřebují dnes už docela velké finanční částky. Většinu času tráví v práci, což má negativní dopad na jejich vztahy v rodině. Z dětství jsem byl zvyklý i přes pracovní vytíženost otce, že jsme o všem, všichni společně diskutovali a fungovali doma jako skupina. Dnes mám pocit, že jsou citové vztahy tak ploché, že už i členové rodin vystupují jako jednotlivci.“

Dle Martina peníze ovlivňují nejen rodinu, ale i postoje dětí k životu. *„Děti vidí, jak moc společností hýbou peníze. My jako rodiče se můžeme snažit je vychovávat k úctě slušnosti, přátelství a laskavosti, ale myslím, že hodnota peněz proti těmto hodnotám je na nejvyšší příčce hodnotového žebříčku většiny lidí.“*

Na výchově dětí se podle Martina podílí především školní kolektiv, rodiče, prarodiče.

Výchova dětí v rodině Martina

Martin vidí podobnost svého přístupu k dětem a přístup jeho rodičů k němu v období Martinova dětství. „*Děti mám sice ještě malé, ale už od útlého věku je vedu k tomu, aby byly samostatné. Naučily se brzy jíst a oblékat bez pomoci a postupem času s je s manželkou učíme úkonům, o kterých si myslíme, že je už zvládnout.*“

Vzhledem k tomu, že manželka Martina byla ještě před pár měsíci na rodičovské dovolené a trávila s dětmi veškerý čas. Je jasné, že na větší vliv na ně měla ona. Sám Martin se sám spíše pasuje do role živitele rodiny. „*Manželka byla dlouhou dobu doma. Pečovala o děti a starala se o chod domácnosti. Já trávím většinu svého času v práci a s dětmi jsem, když to vyjde především o víkendech.*“

Výchovné hodnoty Martina a jejich charakteristika

1. Pracovitost - „*Nevyhýbaní se práci, aktivita doma i v zaměstnání, škole kroužku.*“
2. Samostatnost – „*Aktivní řešení situací se snahou nalézt řešení.*“
3. Spolehlivost - „*Dodržet slib, splnit úkol.*“

Jan

Jan je starý 29 let. Společně s přítelkyní vychovává jejich 5 letého syna. Jan má středoškolské vzdělání. Žije společně s přítelkyní v bytě v Benešově.

Dětství a dospívání Jana

Jan vyrůstal v úplné rodině. Říká, že k oběma rodičům měl a má stejný vztah.

„*Nepamatuju si od mala nic jiného než spolupráci mezi mámou a tátou. Když něco jeden nezvládal udělat, obstaral to ten druhý, starali se o mě oba stejně dobře. Nikdy jsme doma neměli nějaký extra problém, který by se nedal vyřešit vše se řešilo v klidu, bez křiku a bez výčitek...*“

Rodiče Jana dle jeho slov vychovávali především ke spolehlivosti, pokoře a schopnosti umět přiznat svou chybu. „*Chodit domů včas, nebýt drzý a přiznat se k lumpárně, to byly předpoklady ke spokojenému životu, který jsem měl.*“

Pohled Jana na současnou českou rodinu

„*Rodina je velice finančně náročná záležitost. Rodiče se musejí moc otáčet, aby udrželi nějaký standart pro své děti. Žijí ve stresu, každý se dnes bojí o práci.*“

Podle Jana je dnešní česká rodina pod vlivem velké finanční zátěže, která způsobuje velkou zaneprázdněnost rodičů a také jejich malý zájem o život jejich dětí.

„*Za největší paradox považuji, že se rodiče ženou za prací, vydělávají peníze, aby uživilí své děti a dali jim, co potřebují. Myslí si, že když děti zajistí dostatkem peněz a dají jim všechno, budou jejich spokojené. Neuvědomují si, že děti potřebují i pohladit a povídat si.*“

Jan je přesvědčený, že požadavky vlády a tlak společnosti způsobují, že současné české děti jsou vychovávány především k materiálním hodnotám. Nevidí u nich projevy slušnosti, přátelství, úcty a laskavosti. „*Mám pocit, že děti nezajímá, jaké jsou uvnitř a jak se chovají, nepřemýšlejí co z nich bude, základem je pro ně, a jak sami říkají, být cool, zbytek jde stranou.*“

Chování dětí a jejich potřeby jsou dle Jana hodně ovlivněny společností a kolektivem ve kterém děti vyrůstají. „*V televizi je reklama a vám v hlavě běží: takovou blbost mladýmu nikdy nekoupím. Za týden jdete kolem hračkářství a on tu samou věc nutně potřebuje, protože ji má tři čtvrtě třídy a děti se jemu a pár dalším smějou. Co uděláte? Koupíte ji pro jeho a asi i pro svůj klid.*“

Výchova dětí v Janově rodině

Jan se od všech respondentů liší tím, že byl se svým synem na rodičovské dovolené.

Jeho přítelkyně starší než Jan, má vysokoškolské vzdělání a v době těhotenství měla mnohonásobně vyšší plat než Jan, proto se dohodli, že Jan zůstane s jejich synem na

rodičovské dovolené a ona půjde znovu pracovat. Jan o jejich rozhodnutí mluví jako o velmi složitém. „*Přítelkyně chtěla být moc s malým doma, ale její příjem byl pro naši rodinu velice důležitý, můj zaměstnavatel měl v té době problémy a já nevěděl, jestli práci budu mít. Po dlouhých rozhovorech jsem se dohodli, že zůstanu se synem doma.*“

Jan přiznává, že jeho začátky rodičovské dovolené pro něj byly krušné, ale svého rozhodnutí nelituje. „*Než jsem se vše naučil, byl to očistec, ale pak to bylo už snadnější. Jsem rád, že jsem to zažil.*“

Synovi Jana je dnes už 5 let. Jan říká, že se ve výchově syna se inspiroval ve výchově svých rodičů. „*Snažím se také vše řešit bez scén, syn je dost živé dítě a často ve školce zlobí. Snažím se mu vysvětlit, nejen že se to nedělá, ale také důvod, proč se to nesmí.*“

Jan má na syna větší vliv než jeho přítelkyně. „*Jsem jeho kamarád, pomocník a i táta, z kterého má respekt. Po školce semnou tráví většinu času, protože přítelkyně se vrací z práce později než já.*“

Výchovné hodnoty Jana a jejich charakteristika

1. Pracovitost - „*Pokud člověk není pracovitý, nikdy se slušně neuživí.*“
2. Úcta - „*Projevy slušnosti a respektu k autoritám či starším lidem.*“
3. Odpovědnost - „*To, co udělám, nezachrání nikdo jiný, všechny následky za své činy nesu sám.*“